

Våldets djupa spår - När hans ord blir hennes sanning

En kvalitativ intervjustudie om hur våldet kan påverka våldsutsatta kvinnors självbild

Deep traces of violence - When his words becomes her truth

A qualitative interview study on how violence can affect the self-image of abused women

Examensarbete för kandidatexamen med huvudområdet Socialpsykologi

Grundnivå 15 högskolepoäng

Vårtermin 2022

Sofia Ekelöf

Sandra Shamaon

Handledare: Sara Andersson

Examinator: Susanna Nordström

Deklarering

Härmed intygar vi, Sofia Ekelöf och Sandra Shamaoon, att vi på egen hand och utan otillbörlig hjälp genomfört denna studie inom ramen för Socialpsykologiska programmet vid Högskolan i Skövde under vårterminen 2022 för att erhålla en kandidatexamen i socialpsykologi. Vi intygar även att de källor som använts listats i referenshanteringen samt att denna studie inte tidigare lämnats in för examination eller publicering någon annanstans.

Datum, 2022-05-04

Abstrakt

Våldsutsatta kvinnor som tagit steget i att lämna en destruktiv relation befinner sig en ständig utvecklingsprocess i relation till sin självbild. Våldets negativa effekter på en individ kan vara mångfaldiga. En våldsutsatt person bär dock ofta en stark tro på en positiv förändring. Våld i nära relationer är ett etablerat samhällsproblem och i flertal fall krävs professionell hjälp för att bearbeta de traumatiska upplevelser som kvinnorna genomlevt. De sociala nätverk som i många fall blivit begränsade har också visat sig ha en stor betydande del i utvecklingsprocessen som kvinnorna går igenom. Syftet med denna kvalitativa intervjustudie var att ta reda på hur personal på skyddat boende upplever de våldsutsatta kvinnornas utvecklingsprocess i fråga om deras självkänsla och självbild under deras tid på det skyddade boendet. Genom de socialpsykologiska ansatser som studien grundas på kunde teorier och begrepp såsom identitet och självbild, spegeljaget, självbilden i relation till makt och kontroll samt normaliseringsprocessen studeras i relation till resultatet. 10 semistrukturerade intervjuer genomfördes med kuratorer på skyddade boenden vilka genererade resultat som påvisade att våldets effekter har en oundviklig påverkan på våldsutsattas självbild. Effekterna innefattar även nedbruten självbild, minskat självvärde, identitetsförvirring och psykosomatiska bekymmer.

Nyckelord: självbild, normaliseringsprocess, identitetsförvirring, utvecklingsprocess, våldets effekter

Abstract

Victims of domestic violence who have taken the step of leaving a destructive relationship are in a constant process of development in relation to their self-image. The effects of violence on an individual can be manifold and include a strong belief that the situation will change and it's often based on feelings of hope. Domestic violence is an established social problem and, in most cases, professional help is required to deal with the traumatic experiences that abused women have lived through. The social network that in many cases has been limited has also been shown to have a large impact on the development process that abused women go through. The purpose of this qualitative interview study was to find out how staff experience the development process of abused women in terms of their self-esteem and self-image during their time in sheltered housing. Through the social psychology approach that the study is based on, theories and concepts such as identity and self-image, the looking-glass self, self-image in relation to power and control and the normalization process could be studied in relation to the results. 10 semi-structured interviews were conducted with curators in sheltered housing. The interviews generated results that showed that the effects of domestic violence have an inevitable effect on the self-image of victims of violence and may include a degraded self-image, reduced self-esteem, identity confusion and psychosomatic problems.

Keywords: self-image, normalization process, identity confusion, development process, the effects of domestic violence

Förord

Vi vill inledningsvis börja med att rikta ett stort tack till de respondenter som medverkade och gjorde denna studie möjlig att genomföra. Vidare vill vi även lyfta fram ett stort tack till vår engagerade och stöttande handledare, Sara Andersson, som lagt ner tid och kraft för att vägleda oss i rätt riktning. Genom ditt stöd har du möjliggjort en stor del av denna studie.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
1. Introduktion	3
1.1 Syfte och frågeställningar	4
1.2 Disposition	4
2. Teoretiskt ramverk	4
2.1 Identitet och Självbild	5
2.2. Spegeljäget	5
2.3 Självbilden i relation till makt & kontroll i nära relationer	6
2.4 Normaliseringsprocess	7
3. Tidigare forskning	8
3.1 Självbild och utvecklingsprocess	8
3.2 Processen i att lämna en destruktiv relation	11
4. Avgränsning	13
5. Metod	14
5.1 Metodval	15
5.2 Urval	16
5.3 Instrument	17
5.4 Etiska överväganden	18
5.5 Tillvägagångssätt	18
5.6 Transkriberingsprocessen	19
5.7 Kvalitetskriterier	20
5.8 Val av analysmetod	20
6. Resultat och Analys	22
6.1 Nedbruten självbild	23
6.1.1 Effekterna av våld på självbilden	23
6.1.2 Minskat självvärde	25

6.2 <i>Självbildens utvecklingsprocess</i>	27
6.2.1 <i>Successivt framåtgående process</i>	27
6.2.2 <i>Vidgat perspektiv</i>	29
6.3 <i>Självbildens roll i relation till utvecklingsprocessen</i>	31
6.3.1 <i>Psykosomatiska faktorer</i>	32
6.3.2 <i>Identitetsförvirring</i>	33
6.4 <i>Självbilden under normaliseringsprocessen</i>	35
6.4.1 <i>Utsuddade gränser</i>	35
6.4.2 <i>Känsloband</i>	37
7. Diskussion och slutsatser	39
7.1 <i>Framtida forskning och egna reflektioner</i>	43
Källförteckning	44
Bilagor	
<i>Bilaga 1. - Intervjuguide</i>	
<i>Bilaga 2. - Missivbrev</i>	

1. Introduktion

Våld i nära relationer är ett stort samhällsproblem där merparten av fall består av ett kvinnligt offer och en manlig förövare (Socialstyrelsen, 2021). Att leva i relation där våld existerar kan påverka den utsatta individens självkänsla, identitet och självbild. En individ som blir matad med psykiskt våld kan bli så pass socialt påverkad att hen till slut kan börja spegla sig i förövarens ord och handlingar (Grände m.fl. 2014. s.24). Denna studies problemställning fokuserar på hur kvinnor som utsatts för våld i sina nära relationer upplevt den destruktiva relationen och påverkats av sina förövare. Det finns även ett intresse i att i studien få en förståelse kring om kvinnans självbild kan vara en bakomliggande faktor kring eventuella svårigheter i att lämna en destruktiv relation.

Enligt Sveriges Kommuner och Regioner (SKR, 2021) är det fysiska våldet det som de flesta associerar med våld i nära relationer, men det fysiska våldet i form av exempelvis slag eller knuffar kommer ofta inte ensamt och uppkommer ofta långsamt och eskalerande. Det psykiska våldet är något av det mest förekommande och innefattar allt från kränkningar, förminskande och hot mot den utsatta. Det psykiska våldet tenderar i många fall att övergå till fysiskt våld senare i relationen. Om den utsatta individen blir isolerad och manipulerad under en längre period, ser hen därmed inte första slaget som någonting skakande. Det psykiska våldet har en sådan stark inverkan på individen att den till slut leder till en förändrad självbild och en lägre självkänsla. Det fysiska och psykiska våldet kan ofta ske i en kombination med varandra och kan resultera i total kontroll över den andra individen (SKR, 2021).

Konsekvenser av våld i nära relationer är ett område som med fördel kan studeras med socialpsykologiska begrepp såsom *identitet* och *självbild*, *spegeljaget*, *självbilden* i relation till *makt* och *kontroll* samt *normaliseringsprocessen*. Dessa socialpsykologiska teorier och begrepp kan ge en större förståelse för hur våldets utövande kan förklara hur och varför kvinnans självbild påverkas, och i sin tur även ge en ökad insikt i varför det är vanligt att kvinnor stannar och/eller går tillbaka till en destruktiv relation. Undersökningen fokuserar på att fördjupa förståelsen om den problematik kring självbild och självförståelse som kvinnor som är offer för våld i nära relationer utsätts för. Av både etiska skäl och generaliserbarhetsskäl ämnar vi intervjua personal som arbetar på skyddade boenden och som

har lång erfarenhet av att träffa och arbeta tillsammans med utsatta kvinnor. Med detta arbete vill vi nå ut till studenter, forskare och personal som arbetar på skyddat boende eller med våld i nära relationer, för att skapa en ökad kunskap kring hur kvinnornas självbild påverkas av våld.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur personal upplever de våldsutsatta kvinnornas utvecklingsprocess i fråga om deras självkänsla och självbild under deras tid på skyddat boende. Genom intervjuer med personal på skyddade boenden ämnar studien besvara följande frågeställningar:

1. Hur upplever personal att kvinnornas självbild är när de kommer till boendet?
2. Hur upplever personal att självbilden förändras under tiden de bor på boendet?
3. Hur erfar personal att de utsatta kvinnornas erfarenheter av våld påverkar kvinnornas självbild?

1.2 Disposition

I avsnitt 2 beskrivs det teoretiska ramverk som är primära utgångspunkter i studien. Därefter presenteras tidigare forskning kring studiens forskningsområde under avsnitt 3 följt av avsnitt 4 där avgränsningarna presenteras. Vidare i avsnitt 5 beskrivs de metodologiska utgångspunkterna i studien i form av metodval, urval datainsamlingsinstrument med mera. I avsnitt 6 presenteras resultat och analys genom fyra huvudteman och med följande åtta subteman/underteman. Avslutningsvis presenteras slutsatser, diskussion samt egna reflektioner i avsnitt 7. I detta avsnitt diskuteras även framtida forskning.

2. Teoretiskt ramverk

I följande avsnitt kommer de teoretiska begrepp som är centrala i vår studie att förklaras för att belysa personalens resonemang. De teorier och begrepp som kommer att redogöras för är *identitet och självbild, spegeljaget, självbilden i relation till makt och kontroll i nära relationer och normaliseringsprocess*.

Självbild kommer att definieras utifrån Aronsons m.fl. (2018) användning av begreppet. För att få en tydligare förståelse av självbildens definition i relation till denna studie beskrivs även ovanstående begrepp och teorier. Individens självbild kan influeras av ett flertal olika faktorer och i denna studie har vi valt att lägga ett fokus på sådana faktorer som kan ge en ökad förståelse kring våldets påverkan på självbilden.

2.1 Identitet och Självbild

Identiteten handlar om den person vi anser oss själva vara och vad vi har för berättelse att dela med oss av. Den beskriver en bild som är under ständig utveckling av skapandet av den vi är. Den identitet en individ har är under stark påverkan och prägling av det sociala livet och skapas och formas i och tillsammans med det sociala sammanhang individen befinner sig i (Johansson & Lalander, 2013, ss.107–108; Tajfel, 1974, ss.69–70). Under livets gång kommer människor hamna i olika kriser som kan påverka identiteten och där utvecklingen av en egen identitet begränsas eller tas bort helt. Dessa kriser kan framkalla känslor av att inte veta vem man är (Johansson & Lalander, 2013, s.97; Tajfel, 1974, s.73–74). Kvinnorna som denna studie handlar om har gått igenom en stor livskris som kan komma att påverka och begränsa deras identitet vilket är relevant att undersöka i denna studie. Detta kan leda till en stor identitetskris både hos kvinnan som är kvar i relationen och kvinnan som lämnat.

Självbild definieras med inspiration och tolkning från Aronson m.fl. (2018) som det sätt en individ ser och uppfattar sig själv, samt hur en individ anser och tycker att den är som person. Självbilden kan ändras genom livets gång men syftar i grunden till individens syn på sina personliga egenskaper (Montemayor & Eisen, 1977 se Aronson 2018, s.121–122). Denna definition av självbild kan komma att bli influerad av yttre påverkan och kan därför ändras av en annan individs syn vilket är en relevant faktor i detta arbete. Vi lämnar dock även utrymme till respondenterna att själva definiera vad självbild innebär för dem.

2.2. Spegeljaget

Charles Cooley (2012) teori kring *spegeljaget* menar att individens självuppfattning är beroende av uppfattningen som andra har av henne. Vid möten med andra granskar individen ständigt sig själv och gör bedömningar utifrån faktorer som gester, tonfall, blickar. Den intuitiva analysen som sker i möten med andra ger individer en inblick i hur de tros bli

betraktade av andra, vilket sedan resulterar sedan i negativa eller positiva känslor. Utifrån spegeljaget och dess analyser anpassar och formar individen ständigt sig själv för att tillfredsställa både andra och sig själv. Genom att uppleva positiva känslor som en respons av våra handlingar och beteenden, känner individen även en bekräftelse. När individen upplever negativa känslor utifrån andras uppfattning kommer hon att sträva efter att anpassa sig själv och sin roll i relation till situationen och den andres betraktelse (Cooley 2012, s.152). Spegeljaget är en teori som förklarar hur andras uppfattningar och tolkningar kan komma att ligga till grund för individens egna uppfattningar om sig själv. Teorin betonar hur beroende individen är av andras reflektion, samt förklarar hur individen ständigt anpassar och formar sitt sätt att vara för att tillfredsställa sin omvärld (Cooley 2012, s.153-154).

2.3 Självbilden i relation till makt & kontroll i nära relationer

Brott som sker i nära relationer är ofta det som mannen i hemmet utsätter kvinnan för (Lindgren, Pettersson & Hägglund, 2001, s.98). Våldet kan vara fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld. Dessa brottshandlingar kan komma att gå under lagen: misshandel, grov kvinnofridskränkning och sexualbrott (NCK 2022). I benämningen mäns våld mot kvinnor handlar det ofta inte om enskilda handlingar utan om den systematiska makt och kontroll hon utsätts för. I många fall missbrukar mannen sin makt i former som i sig inte är straffbara men som kan leda till att kvinnan blir frihetsberövad och begränsad i sin personliga integritet. Det kan ske genom begränsningar av kontakt med närstående, manipulation, avlyssning av privata telefonsamtal och kontroll över ekonomin (Lindgren, Pettersson & Hägglund, 2001, s.98).

När det kommer till makt och kontroll inom våld i nära relationer kan detta till en början upplevas som omtanke och vara smickrande. Kontrollen i sådana relationer kan dock växa successivt och i många fall leda till isolering och maktlöshet. Mannens överbeskyddande beteende som en gång kan ha upplevts som smickrande kan till slut bli kvävande för den utsatta kvinnan (Grände m.fl., 2014, s.23). Vid detta lag är det vanligt att den utsatta kvinnan hunnit normalisera sin situation som utsatt. Makt och kontroll i nära relationer innefattar ofta att de sociala nätverken och umgänget med andra drastiskt minskar. Till slut lever många kvinnor isolerat från andra. Detta kan ge efterföljder i form av att aktiviteter, tid och möjligheter begränsas med tiden (Grände m.fl., 2014, s.23).

Makten kan utövas i olika former, exempelvis genom psykisk och fysisk isolering. Genom förövarens auktoritära sätt är det vanligt att makt utövas vilket kan göra det lättare för den utsatta att till slut fullständigt förlora kontroll. Andra bidragande faktorer till den hierarkiska maktdynamiken som kan bildas i relationen kan vara ekonomisk kontroll, där förövaren är ekonomiskt starkare eller också kontrollerar bådas ekonomi. Den utsatta kan därmed bli beroende av förövaren samtidigt som kombinationen av de olika formerna av kontroll kan bidra till fortsatt maktdominans hos förövaren (Heimer m.fl. 2016, s.59). Förståelsen kring uppbyggnaden av makt och kontroll i en våldsam relation kan tydliggöra samt ge förståelse för hur kvinnans självbild och självtillit successivt kan minska. Större förståelse för hur kvinnans självbild och hennes syn på våldet kan förklaras genom *normaliseringsprocessen* som beskrivs nedan.

2.4 Normaliseringsprocess

Normaliseringsprocess innebär att en individs gränser suddas ut och att det som hen utsätts för normaliseras. I detta fall är det våldet kvinnan utsätts för som normaliseras och det kan ske genom att mannen växlar mellan att vara kärleksfull och godhjärtad, till att bli elak och våldsam för att sedan be om ursäkt och visa ånger för sitt beteende. En konsekvens av detta kan bli att kvinnan omedvetet försöker att lyfta fram mannens goda egenskaper och att de våldsamma personlighetsdragen hamnar i skymundan. Mannens goda sidor i kontrast med de dåliga upplevs som betydligt starkare vilket gör det lättare att bortförklara våldet (Grände m.fl., 2014, s.24). Genom att gränserna suddas ut för den utsatta kvinnan är det vanligt att hon börjar skuldbelägga sig själv. Kvinnan kan börja se sig själv genom mannens ögon och kan därför också börja förstå varför hon "förtjänar" att bli utsatt. När normaliseringsprocessen har påbörjats och kvinnan skuldbelägger sig själv, minskar hennes handlingsutrymme vilket kan leda till isolering från familj och vänner. Kvinnans fokus läggs istället på att överleva och undvika situationer som kan få mannen att bli våldsam (Grände m.fl., 2014, s.24–25). Normaliseringsprocessen kan förklara hur mannens påverkan på kvinnan kan se ut och även ge en förståelse kring varför det är svårt att ta sig ur en destruktiv relation. Den kan också förklara hur kvinnan ser på sig själv, det vill säga hennes självbild som partner till en våldsam person.

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt redogörs tidigare forskning kring ämnet våld i nära relationer i form av 10 olika artiklar. Artiklarna kommer att delas upp i följande kategorier: *de utsatta kvinnornas självbild* och *kvinnornas utvecklingsprocess* samt *processen att lämna en destruktiv relation*.

Artiklarna som redogörs för nedan refererar till våld i nära relationer men med olika utgångspunkter. Vi har även valt att ta med problematiken i att lämna en destruktiv relation då det tydligt kan kopplas till en individs syn på sig själv. De flesta av artiklarna fokuserar på kvinnornas egna upplevelser, tankar och känslor kring i att ha levt i en våldsam relation samt processen i att ta sig ur, vilket ger oss bredare perspektiv att arbeta kring. Anledningen till att vi valde att ta med kvinnornas process i att lämna en destruktiv relation är för att den processen kan påverkas av kvinnans egen syn på sig själv och sin situation.

3.1 Självbild och utvecklingsprocess

Anette M.E. Häggblom och Anders R. Möllers (2009) kvalitativa studie *Fighting for survival and escape from violence: Interviews with battered women* fokuserar på att försöka förstå upplevelsen som våldsutsatta kvinnor utsatts för. Studien utfördes genom djupintervjuer med 9 våldsutsatta kvinnor där fokus lades på kvinnornas egna perspektiv om hur det var att befinna sig i en utsatt situation. Studien visar att de deltagande kvinnorna upplever blandade känslor av skuld, ansvar och orättvisa i koppling till dålig självbild. Det som fick dem att lämna var att de slutade normalisera våldet samt att de hittade stöd i olika verksamheter såsom socialtjänsten och sjukvården. Att undersöka kvinnors upplevelser och hantering av våld är mycket relevant för vår undersökning då det kan generera olika påverkan på självbilden. Resultatet som gavs var till stor del kopplat till kvinnornas bild av sig själva, vilket i sin tur är tydligt kopplat till vårt syfte.

Intervjustudien *Where Did She Go? The Transformation of Self-Esteem, Self-Identity, and Mental Well-Being among Women Who Have Experienced Intimate Partner Violence* skriven av Flora Matheson, Nihaya Daoud, Sarah Hamilton-Wright, Heidi Borenstein, Cheryl Pedersen och Patricia O'Campo (2015) syftar på att förstå låginkomsttagande våldsutsatta kvinnors utveckling i självkänsla, identitet och mentalt välbefinnande. Resultaten visade att under tiden kvinnorna levt i förhållandet var deras självkänsla låg och de kände att de förlorat

sig själva. I vissa av fallen uppstod även en konflikt mellan identiteten som offer och den nya identiteten som "fri", men att jämföra fördelar och nackdelar med relationen hjälpte kvinnorna att stå fast vid sitt beslut. Denna studie gjordes i Kanada där synen på kvinnor har likheter med Sverige. Det är dock viktigt att ha i åtanke att det kan finnas skillnader i synsätt. Däremot är artikeln relevant då många utsatta kvinnor som lämnat går igenom en personlig förändringsprocess i sin självkänsla och identitet som dessa resultat påvisar. Det styrker även att våld i nära relationer har en stor negativ påverkan på kvinnans självbild och identitet.

It is still so deep-seated, the fear': psychological stress reactions as consequences of intimate partner violence är ytterligare en svensk, kvalitativ studie där författarna Lindgren & Renck (2008) visar vilka konsekvenser och effekter som uppstår hos kvinnor som blivit utsatta för våld i nära relationer. Denna undersökning använde sig av djupintervjuer samt med ett urval som bestod av 14 kvinnor som blivit utsatta för våld i nära relationer. Studien utfördes i olika delar av Sverige och består av både kvalitativa samt kvantitativa datainsamlingsmetoder. Kvalitativa djupintervjuer utfördes och analyserades sedan utifrån t-tester som innebär en hypotesprövning för att undersöka hur en grupp skiljer sig mot en annan, på så sätt identifieras skillnader mellan respondenterna. I studiens resultat framkom det att känslor som rädsla, osäkerhet, skam och skuld var centrala teman som uppkom i intervjuerna. Ytterligare effekter och konsekvenser uppkom såsom viktminskning/viktökning, fysiska besvär med mera. Studien visade även att kvinnorna genomgick psykiska besvär såsom exempelvis ångest, depression, tillitsproblem, sömnproblem och osäkerheter. Dessa resultat är relevanta i vår studies syfte då de ger en djupare förståelse kring hur våldsutsatta kvinnors psykiska och fysiska hälsa påverkas även efter att de lämnat relationen. Dessa effekter kan kopplas till kvinnornas självbild och hur denna förändras i samband med våldet.

I en amerikansk studie "*Mental Health Disorders and Functioning of Women in Domestic Violence Shelters*" genomförd av Helfrich et al. (2008), intervjuades 74 kvinnor som bodde på ett skyddat boende och var brottsoffer för våld i nära relationer. Syftet med studien var att undersöka förekomsten av psykisk ohälsa hos dessa kvinnor samt identifiera hur dessa symptom kunde komma att påverka offrens vardagsliv med utgångspunkt i skola, arbete och sociala relationer. I studien genomfördes 74 strukturerade intervjuerna där åldersgruppen på respondenterna var mellan 18-50 år. Det insamlade datamaterialet kodades samt analyserades

sedan genom dataprogrammet SPSS. Studiens resultat påvisade att en psykisk ohälsa fanns hos alla deltagare i studien. Respondenternas psykiska hälsa påverkade även deras vardagliga liv i olika utsträckningar. Forskningen visade att faktorer såsom stress, koncentrationssvårigheter, försämrad självbild och självkänsla är exempel på sådana störningar och hinder som dessa kvinnor möter i vardagen (Helfrich et al. 2008).

Artikeln *'I Must Have Been an Idiot to Let it Go On': Agency and Positioning in Battered Women's Narratives of Leaving* skriven av Margareta Hydén (2005) syftar till att uppmana feminister att titta tillbaka och återvända till den grundläggande feministiska synen på mäns våld mot kvinnor och att där räkna in kvinnornas motståndsstrategier. Genom intervjuer med 10 svenska och nordiska kvinnor som skedde vid sex tillfällen över två år där Hydén fick med information från respondenterna som beskrev sina känslor vid separationen och även känslor efter två år. Genom intervjuerna kunde hon utläsa tre avskiljande positioner genom sättet kvinnorna pratade om sin situation efter att de hade lämnat relationen: *Den sårade kvinnan* som Hydén förklarade genom att mannen är den som är mäktig och agerande medan kvinnan är den som lyder och blir dominerad. Om kvinnan positionerar sig som ett sårat offer men individer runt omkring henne definierar henne med andra positiva egenskaper, kommer det vara svårt för henne att bibehålla positionen som *Den sårade kvinnan*. Den andra positionen är *Den självbeskyllande kvinnan* som innebär att kvinnan beskyller sig själv för att ha låtit våldet ske och att hon själv låtit sig bli behandlad med våld. Idag är hon stark men känner skam över att hon inte samlat tillräckligt med kraft att lämna tidigare, samtidigt som det finns risk att hon av utomstående inte ses som en "misshandlad kvinna" då hon inte har några offer-egenskaper. Den sista positioneringen är *Den brobyggande kvinnan* som kan ha en dialog med sig själv som "kvinnan som stannade kvar" och som "kvinnan som lämnade" vilket ger en möjlighet till att jämföra ett gammalt Jag och den hon är idag, och på så vis se hur mycket hon förändrats och vuxit som person. De negativa känslorna och smärtan som hon kände i relationen identifierar hon som något som skett i det förflutna, medan både *Den sårade kvinnan* och *Den självbeskyllande kvinnan* fortfarande känner smärtan i nuet. Denna artikel är relevant då den definierar hur olika våldsutsatta kvinnor kan positionera sig efter att de lämnat utifrån en egen självbild, hur den ser ut idag och hur den blivit påverkad av den våldsamma relation de levte i. Relevansen stärks även då det bland annat är svenska kvinnor som intervjuas vilket, även sker i vår studie.

The mediating effects of self-perception and somatoform dissociation in the relationship between domestic violence and suicidal ideation är en kvantitativ studie genomförd i Turkiet av Kandeğer och Naziroğlu (2020). Studien syftar till att undersöka vad våldsutsatta kvinnor har för självuppfattning och *somatoform dissociation* i relation till våld i nära relationer och självmordstankar. *Somatoform dissociation* är en psykologisk mekanism som används omedvetet av kroppen för att minska ångest kopplat till trauma genom att kroppens signaler inte tas upp och registreras av medvetandet. Resultatet som studien genererade var att den negativa självuppfattning och ökade *somatoform dissociation* som flertal av respondenterna visade delvis var kopplade till det hot och sexuella, fysiska våld de upplevt. Detta kunde i sin tur kopplas till självmordstankar. Sammanfattningsvis visar studien att våld i nära relationer är en stor påverkande riskfaktor för kvinnans negativa självuppfattning, somatoform dissociation och suicidala tankar (Kandeğer & Naziroğlu, 2020). Det resultat som studien gav är av stor vikt för denna studie då det finns ett fokus på kvinnans självbild efter en utsatthet för våld i en nära relation och är därför av stor relevans. Artikeln valdes att användas trots metodologiska och kontextuella skillnader gentemot vår studie, eftersom våld i nära relationer är ett problem som sker globalt med en individuell påverkan på individens självbild. Studien har dock genererat en stor mängd data att utgå från i koppling till kvinnors självbild som varit utsatta för våld i nära relation, som även kommer att utgöra en grund i analysen av vårt intervjumaterial.

3.2 Processen i att lämna en destruktiv relation

Intimate partner violence and the leaving process: Interviews with abused women är en svensk kvalitativ studie av Lindgren & Renck (2009) som syftar till att skapa en förståelse kring svårigheterna i att lämna en destruktiv relation samt hur denna process ser ut. I denna forskning har en kvalitativ undersökning tillämpats genom att forskarna genomfört djupintervjuer med 14 utsatta kvinnor. Respondenterna i studien var mellan 25–50 år och bodde i olika delar av Sverige. Kvinnorna hade lämnat sina destruktiva relationer när de deltog i studien vilket var ett urvalskriterium i undersökningen. I studiens resultat framkom det att *rädsla* för mannen, ensamheten och ovisshet för framtiden identifierades som ett centralt fenomen i kvinnornas process i att lämna en våldsam relation. Känslorna av rädsla fungerade både som en begränsande och drivande faktor. Denna forskning är relevant för vår studies syfte och forskningsfrågor då de studerar kring utvecklingsprocessen och effekter som

utsatta kvinnor genomgår när de ska lämna relationen. De känslor och kategorier som framkom i Lindgren & Renck (2008) undersökning är intressanta att beakta för att uppnå denna studies syfte.

Den svenska kvalitativa studien *Jekyll and Hyde or "Who is this Guy?"—Battered women's interpretations of their abusive partners as a mirror of opposite discourses* skriven av Viveka Enander (2010) syftar till att ta reda på hur våldsutsatta kvinnor förklarar och beskriver sina förövare. Enander fokuserade på hur kvinnornas beskrivning av männen kan kopplas till olika diskurser om våld mot kvinnor samt om våldsbejakande män. Studien gjordes genom intervjuer av 22 kvinnor bosatta i Sverige som lämnat våldsamma relationer. Resultatet som gavs var att många av de intervjuade kvinnorna upplevde sina tidigare partners som en definition av Jekyll och Hyde (en god man som ibland blir en våldsam man). De menade också att männen ansågs som "skadade barn" vilket kunde tydas som ett hinder för kvinnan att lämna eftersom "man lämnar inte ett skadat, oskyldigt barn". Kvinnorna gick från att identifiera sig som offer till att vara likgiltiga, vilket speglar en tydlig utvecklingsprocess från att ha ett starkt traumatiskt band till sin partner till att tycka synd om sin partner till att ta det slutgiltiga steget att lämna. Steget i processen som handlar om att kvinnan tycker synd om sin partner kan vara den som leder till att hon stannar och om hon lyckas lämna så sker det ofta med skuld och skam som kan ses som våldets påverkan på kvinnans självbild. Denna artikel är relevant då respondenterna har gått igenom en utvecklingsprocess i att lämna en våldsam relation och därför kan yttra sig utifrån erfarenheter och kunskaper om hur de förhåller sig till sin tidigare identitet som partner till en våldsutövare. Studien gjordes i Sverige vilket ger en större relevans till vårt arbete.

I den kvalitativa studien *Leave-Taking Experiences in the Lives of Abused Women* skriven av Ruth Davis (2002) lades fokus på att genom våldsutsatta kvinnors egna berättelser få en större förståelse för upplevelsen av att lämna en våldsam relation och vilka faktorer som gjorde att det steget togs. Genom transkriberade intervjuer av tidigare våldsutsatta kvinnor kunde tre olika teman tas fram. Det första temat var *Timing* och kan förklaras genom att kvinnan själv behövde avgöra när det var som bäst att lämna. Faktorer som gjorde att kvinnan inte kunde lämna tidigare var känslomässig, isolerande och förnedrande manipulation och ett starkt hopp och engagemang till relationen. Det andra temat som togs fram var *Socialt stöd*. Resultatet

visade att nästan alla av kvinnorna med hjälp av olika sociala nätverk hade kunnat ta sig ur relationen. Nätverken kunde bestå av närstående, föreläsare om våld i nära relationer eller genom rättshjälp. Det tredje temat var *Ett sjätte sinne* som Ruth Davis (2002) förklarar som att kvinnorna hade stark intuition och därför kunde göra en omedelbar bedömning av situationen om när mannen skulle agera och när det var dags att lämna. Denna studie är relevant då dessa teman kan ge en större förståelse i problematiken i att lämna en destruktiv relation och att det är en process som tar tid. Denna förståelse är viktig att beakta i relation till vår studie om våldsutsatta kvinnors utvecklingsprocess.

I den kvalitativa studien *Staff experience and understanding of working with abused women suffering from mental illness* utförd av Bengtsson-Tops, Saveman och Tops (2009) var syftet att förstå hur personal som arbetar med utsatta inom området våld i nära relationer, förhåller sig till samt arbetar med klienternas psykiska ohälsa. Respondenterna i denna intervjustudie bestod av personal som arbetade på skyddade boenden. Studien bygger på att skapa en förståelse utifrån personalens perspektiv på hur psykisk ohälsa kan drabba brottsoffren samt hur det är att arbeta inom ett sådant området. I resultatet framgick det att det fanns en stor skuldbeläggning hos de kvinnor som blivit utsatta för våldet. Gripande och påfrestande berättelser är också sådant personalen ofta fick möta. De utsatta kvinnorna behövde på grund av sin psykiska ohälsa också ofta söka stöd och hjälp med praktiska saker såsom städning, ekonomiskt stöd med mera (Bengtsson-Tops et al, 2009). Denna studie är relevant då även vår studie bygger på att skapa en förståelse inom området våld i nära relationer utifrån personalens erfarenheter och perspektiv. Detta kan öka förståelsen och för varför personalens perspektiv har en stor betydelse och kan ge många nya och viktiga vinklar som bör beaktas.

4. Avgränsning

Den tidigare forskningen som valts ut angränsar främst till artiklar där fokus ligger på hur våld i nära relationer påverkar kvinnans syn på sig själv, deras egna känslor och upplevelser av att ha levt i en våldsam destruktiv relation. Även vilka andra effekter som kan förekomma av våld samt hur kvinnorna såg på sina förövare behandlas av artiklarna. Vi valde även att lägga fokus på hur den individuella utvecklingsprocessen i att lämna den destruktiva relationen kunde se ut och de svårigheter som fanns, samt hur den individuella utvecklingsprocessen kunde se ut i koppling till kvinnornas syn på sig själva. I de flesta av

artiklarna var det kvinnans egen uppfattning som låg till grund till resultaten vilket skiljer sig från vår studie. Genom att intervjua personal på de skyddade boendena tillsammans med att ta med tidigare forskning där resultaten grundar sig i kvinnornas egna ord kan en bredare förståelse och mer material att arbeta med ges.

Artiklarnas fokus låg på kvinnornas egna syn på sig själva, deras egna uppfattningar och känslor kring att leva i en destruktiv och våldsam relation samt deras egna känslor kring att ha lyckats lämna den våldsamma relationen och kunde därför tydligt kopplas till vårt syfte och frågeställningar. Då endast en artikel lade fokus på personalens uppfattningar och arbete kring våldsutsatta kvinnors psykiska ohälsa är det inte rimligtvis möjligt att endast den kan styrka vår studies resultat. Anledningen till att vi själva inte intervjuade våldsutsatta kvinnor var av etiska skäl som exempelvis att kvinnor på skyddade boenden redan lever under så stark stress och därför ansågs det moraliskt fel att utsätta dem för eventuellt mer stress. Det var även på grund av deras placering på skyddade boenden som gjorde det vanskligt att hantera deras personuppgifter i ett forskningssammanhang. I den tidigare forskningen gjordes främst kvalitativa undersökningar genom intervjuer där det fanns möjlighet för respondenterna att utveckla sina svar. De respondenter vi intervjuade kunde även de bidra med breda perspektiv och utvecklade svar vilket vi i samband med den tidigare forskningen kunde grunda vårt resultat och analys på.

5. Metod

Denna studie genomfördes med hjälp av kvalitativa intervjuer med personal som arbetar med kvinnor som varit utsatta för våld. En kvalitativ metod valdes då syftet med studien är att göra en fördjupad undersökning av självbildens påverkan i våld i nära relationer. En kvantitativ metod hade varit lämplig för att genom strukturerade insamlingsmetoder ta fram mätbara resultat (Bryman, 2018, s.198–199). Den metoden hade dock inte lämpat sig i denna undersökning där syftet var att få fram bakomliggande faktorer och förklaringar som kan ges genom semistrukturerade intervjuer med fördjupade svar. Eftersom vi inte avsedde att mäta relationsvåldets påverkan på individens självbild utan snarare öka förståelsen för denna påverkan, valde vi att genomföra kvalitativa, semistrukturerade intervjuer.

5.1 Metodval

Metoden för datainsamlingen genomfördes med hjälp av semistrukturerade intervjuer (Bryman, 2018, s.563). Semistrukturerade intervjuer är ett förhållandevis ostrukturerat intervjusätt som syftar till att vara flexibelt och att intervjupersonen har stor frihet och självständighet i sina svar (Bryman, 2018, s.563). Intervjun var utformad på ett sådant sätt att fokus låg på den intervjuades upplevelser och tolkningar, men samtidigt hade en struktur för att besvara undersökningens syfte. Genom att upprätta intervjun med hjälp av en intervjuguide såg man till att specifika teman berördes för att få en koppling till det som faktiskt skulle undersökas. Frågorna i intervjuguiden berördes inte nödvändigtvis i den ordning de stod utan varierade beroende på vad respondenten gav för svar. Denna typ av intervjumetod var relevant för vår undersökning då vårt syfte var att undersöka hur personal på boenden för utsatta kvinnor upplever kvinnornas självbild och utvecklingen som de gjort. Personalen hade delade uppfattningar och gav olika svar på de intervjufrågor vi ställde, vilket vi anser är av stor vikt då kvalitativ undersökning som vi använde oss av i detta fall, syftar på just respondenternas uppfattning och på så vis genererade resultat som var djupa och utvecklade. Trots att personalens olika uppfattningar gav djupa och analyserade svar är det viktigt att beakta problematiken kring att deras eventuella attityder och personliga upplevelser kring kvinnor som lämnat destruktiva relationer kan påverka de givna svaren.

Med hjälp av semistrukturerade intervjuer har respondenterna ett stort utrymme att utveckla sina svar och lägga till viktig information. På så vis får vi som forskare nyanserade svar som ger oss möjligheten att svara på syftet. En ostrukturerad intervju valdes bort då det var av stor vikt att hålla intervjun inom ramarna för syftet då en ostrukturerad intervju går att likna ett vanligt samtal där respondenten styr samtals riktningar. (Bryman, 2018, ss.562–563). Genom kvalitativa intervjuer kunde personalen på det skyddade boendet genom sina egna uppfattningar, beskriva kvinnornas utvecklingsprocess i fråga om deras självbild. Denna information hade varit svår att få fram genom exempelvis enkäter, där det inte finns utrymme för beskrivning och fördjupning av svaren (Bryman, 2018, ss.787–788).

Analysmetoden som användes var tematisk analys som innebär att olika teman, med hjälp av kodning tas fram. Dessa teman gav möjlighet att jämföra utfallen och resultaten mellan olika fall, för att kunna dra slutsatser (Bryman, 2018, ss.702–703). Genom semistrukturerade

intervjuer kunde respondenternas deltagande generera en mer fördjupad analys (Bryman, 2018, s.563). I denna studie låg intresset i att undersöka fenomenet med hjälp av fördjupad information av respondenternas uppfattning av de utsatta kvinnornas självbild genom en tematisk analys, vilket en kvantitativ undersökning hade haft svårigheter att ge.

5.2 Urval

I denna studie har ett målstyrt urval tillämpats. Syftet med detta urval är att deltagarna i intervjuerna valdes ut strategiskt utefter deltagarnas individuella erfarenheter och arbetsposition i relation till studiens syfte och forskningsfrågor. Genom ett målstyrt urval kunde vi försöka säkerställa relevansen och validiteten i datamaterialet (Bryman, 2018, s.496). Syftet och forskningsfrågorna i denna studie inriktar sig på personal som jobbat med våld i nära relationer under en viss tid samt att de arbetar under titeln kurator. Kriterierna för lämpliga respondenter i denna undersökning är följande:

1: Personen ska ha jobbat inom våld i nära relationer i minst ett år.

2: Personen ska arbeta som kurator.

Kuratorsrollen på de skyddade boendena innefattar arbetsuppgifter som exempelvis olika typer av stödsamtal, kontakt med myndigheter och uppföljningar gällande kvinnans psykiska mående med mera. Kuratorns huvuduppgift är att stödja och finnas till hands för kvinnan. Varje inskriven kvinna på boendet blir tilldelad en enskild kontaktkurator som ansvarar för ärendet.

Dessa kriterier är viktiga för vårt urval då vi ville inrikta oss så nära som möjligt på utsatta kvinnors traumatiska upplevelser och de psykologiska processerna de genomgått. Genom att intervjua en kurator som arbetat inom dessa områden under minst ett år kan vi få en närmare inblick i våldets psykiska konsekvenser. Vi fick inte ett förstahandsperspektiv från de utsatta kvinnorna i studien men vi fick erfaren personals samlade kunskaper och ett mer objektivet synsätt (Bryman, 2018. ss.495–498).

Forskningsfrågorna i denna studie är beroende av ett särskilt urval och ett slumpmässigt urval är därför inte relevant. Eftersom forskningsfrågorna syftar till att undersöka kuratorers synvinkel på hur det är att leva i en destruktiv relation och hur självbilden kan påverkas av

detta, valde vi att begränsa urvalet. Detta för att öka relevansen och reliabiliteten i studien (Bryman, 2018, s.498). Urvalsstorleken i denna studie består av semistrukturerade intervjuer med 10 respondenter som idag arbetar som kuratorer på två olika skyddade boenden i Sverige. Det genomfördes fem intervjuer på vardera boende för att få uppnå en teoretisk mättnad i undersökningen (Bryman, 2018 s. 506).

De två skyddade boendena som valdes är ett kriscentrum där kvinnorna blir placerade i 4 månader och det andra är ett långtidsboende där kvinnorna har möjlighet att bo på så länge de har ett behov av skydd. Anledningen till att dessa två boenden valdes var för att få två olika infallsvinklar där den ena är mer fokuserat på hanteringen av kvinnor som precis lämnat relationen och befinner sig i kris, medan det andra är mer fokuserat på långvarigt boende där kvinnorna bor en längre period. Genom att välja dessa två boendena gavs bredare information vilket i sin tur ökar trovärdigheten i studiens resultat och analys.

5.3 Instrument

En intervjuguide (Bilaga 1) hjälpte oss att följa ett antal teman som vi ville beröra, detta för att hålla en viss struktur i koppling till vårt syfte och frågeställningar (Bryman, 2018, s.564–565). Intervjuguiden utformades på ett sätt för att vi skulle ha koll på vad som nämnts och inleddes med frågor som berörde erfarenheter av yrket etcetera för att skapa en bakgrundsbild om vad respondenten hade för erfarenheter och kunskaper om ämnet. Bakgrundsfrågorna valdes att inte tas med i transkriberingen då syftet med dem var att få respondenterna bekväma och avslappnade samt att frågorna inte bidrog med information som kunde besvara vårt syfte. De tre olika teman som formulerades i intervjuguiden skulle ha en tydlig koppling till vårt syfte och frågeställningar. Exempelvis kunde intervjufrågan *“Identifierar kvinnorna sig som brottsoffer? På vilket sätt har du kunnat se att kvinnorna identifierar sig med en brottsofferbild?”* hjälpa till att besvara forskningsfrågan *“Hur erfar personal att de utsatta kvinnorna förhåller sig till sin (tidigare) identitet som partner till en våldsam partner?”*. Intervjufrågan *“Har du kunnat se någon förändring i deras syn på sig själva efter en tid på boendet?”* kan hjälpa till att besvara forskningsfrågan *“Hur upplever personal att självbilden förändras under tiden de bor på boendet?”*. Under tema 1 som är *Kvinnans självbild och utvecklingsprocess* ställdes frågor som exempelvis *“Hur har du upplevt att kvinnorna har sett på sig själv när de anlänt till boendet?”* för att tydligare besvara

forskningsfrågan “Hur upplever personal att kvinnornas självbild är när de kommer till boendet?”.

5.4 Etiska överväganden

Av etiska skäl valde vi att inte intervjua de våldsutsatta kvinnorna själva. Detta för att undvika eventuell stress som en intervju hade kunnat medföra samt att det var av extra stor vikt att deras identitet och adress förblev dold på grund av säkerhetsskäl.

Eftersom denna studie berörde ett känsligt ämne där respondenterna arbetar inom skyddade boenden med höga sekretesskrav, lade vi stor vikt på att förhålla undersökningen till de etiska principerna *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. Informationskravet uppfylldes genom att respondenterna blev tilldelade ett missivbrev (Se bilaga 2) med information kring studiens syfte och frågeställningar samt tillvägagångssättet dvs. hur intervjun skulle genomföras. I missivbrevet framgick det även att respondenternas deltagande var frivilligt och att de när som helst kunde avsluta intervjun samt att deras personuppgifter hanteras med största konfidentialitet och förvaras oåtkomligt för obehöriga (Bryman, 2018. ss.170–171). Personlig information som namn, ålder och stad var anonymt i denna studie på grund av säkerhetsskäl gällande deltagarna själva samt de skyddade boendena. Det insamlade datamaterialet användes endast i undersökningens syfte och delades inte med någon obehörig. Detta blev deltagarna informerade om innan intervjuerna genomfördes vilket innebär att konfidentialitetskravet och nyttjandekravet uppfyllts (Bryman, 2018. ss.170–171).

5.5 Tillvägagångssätt

Vi kontaktade två olika kvinnojourer i olika städer och rekryterade fem personal per skyddat boende utifrån de urvalskriterier vi hade. Då det gäller skyddade boenden gick vi inte ut med vilka städer eller vilka kommuner de är placerade i pga. skyddsbehovet. Innan vi genomförde intervjuerna skickade vi ut missivbrev för att respondenterna skulle få information om vad deras deltagande innebar samt information kring de etiska principerna som skyddar deras medverkan.

Efter att rekryteringen av respondenter hade skett kom vi tillsammans med dem fram till att intervjuerna skulle ske digitalt, då det ansågs vara mest bekvämt för dem. De 10 intervjuer

som genomfördes hade vi räknat med skulle ta ca 45 minuter med utrymme för längre tid vid behov. Intervjuerna spelades in. Intervjuerna genomfördes via dataprogrammet Teams på grund av anpassning till respondenternas bekvämlighetsönskan. Vid intervjutillfällena var vi båda närvarande med ett förbestämt upplägg om de uppdelade rollerna: om vem som skulle intervjua och vem som skulle åhöra. Rollerna byttes i varannan intervju. Målet med de roterande rollerna var att öka studiens objektivitet samt att undvika att relevant information missades. Då intervjuerna gjordes via Teams blev det i några av fall störningar vilket bidrog till att vissa intervjuer tog längre tid än planerat. Efter att intervjuerna var genomförda transkriberade och kodade vi dem för att ta ut teman i enlighet med den tematiska analysen.

5.6 Transkriberingsprocessen

I en vetenskaplig artikel skriven av McGrath, Palmgren och Liljedahl (2019) beskrevs transkriberingsprocessens olika steg och utifrån denna grundande vi vår transkriberingsprocess. Transkriberingsprocessen sker genom att intervjumaterial samlas in med hjälp av röstinspelningar och sedan skrivs varje sagt ord ned. I denna process är det även viktigt att pauser och andra ljud som kan vara av betydelse för analysen tas med (McGrath et al, 2019). Syftet med transkriberingen var att omvandla respondenternas talspråk till textform och möjliggöra den för en analys (McGrath et al 2019).

När transkriberingen sattes igång bestämde vi oss för att fördela intervjumaterialet och transkriberade de intervjuer som vi själva inte hållit i. Detta för att få en större inblick i materialet. Intervjuerna skrevs sedan ned ordagrant i enlighet med McGrath et al (2009). Som nämnt tidigare valde vi att inte ta med bakgrundsfrågorna i transkriberingen då dessa syftade till att göra respondenten avslappnad i sin roll och ge oss en överblick av varje enskild individ. Pauser och suckar skrevs ner i form av punkter (...) i enlighet med vårt intresse då det gav en förståelse kring om frågan uppfattades som svår att svara på eller om respondenten behövde betänketid. Detta är av vikt då det inte i varje fall är ett faktum att självbilden blir påverkad, samt för att ge en förståelse för att frågorna inte alltid kan ge ett generaliserat och konkret svar.

5.7 Kvalitetskriterier

Kvalitetskriterier i en studie är kriterier som forskaren utgår ifrån för att säkerställa att det finns en hög kvalitet i det tillämpade materialet (Bryman, 2018, s.465). Den *externa* reliabiliteten i en studie handlar om att mäta om undersökningen kan upprepas flertalet gånger och frambringa samma svar. *Intern* reliabilitet handlar om att forskarna i en studie kommer överens om hur de ska tolka det insamlade datamaterialet för att göra en gemensam tolkning. Validiteten i en undersökning mäter relevansen på det insamlade datamaterialet i relation till studiens syfte. *Intern* validitet mäts genom att undersöka relevansen samt överenskommelsen mellan forskarens observationer och senare teoretiska kopplingarna i studien. *Extern* validitet mäts genom att undersöka om studiens resultat är generaliserbart samt går att tillämpa i andra liknande sociala situationer (Bryman, 2018. ss.465–466).

Vi har utgått ifrån särskilda kvalitetskriterier för att stärka studiens reliabilitet och validitet. I denna studie använde vi oss av ett avgränsat målstyrt urval med semi-strukturerade intervjuer. Detta gjorde det därmed svårt att uppnå en extern reliabilitet där studien uppnår samma resultat flera gånger då det insamlade datamaterialet byggde på respondenternas individuella tolkningar och kunskaper i relation till deras arbetsplatser. Vi fokuserade därmed i denna studie på att uppnå en intern reliabilitet genom att vi tillsammans gick igenom och kom överens om hur vi skulle tolka det insamlade datamaterialet både innan och efter genomförandet av intervjuerna. För att uppnå en intern validitet replikerade vi regelbundet samt upprepade respondenternas svar under intervjuens gång för att kontrollera att vi uppfattat svaren korrekt. De teoretiska begrepp som vi använder i analysen av materialet bidrar dock även till att en extern reliabilitet uppnås (Bryman, 2018. s.465). Det insamlade intervjumaterialet förankrades i det teoretiska ramverket vilket gav studiens resultat en högre grad generaliserbarhet. Detta då den teoretiska belysningen av empirin möjliggjorde ett abstraherande av materialet; genom att belysa och förklara respondenternas berättelser utifrån exempelvis den etablerade teorin om spegeljaget (Cooley, 2012) så fann vi gemensamma och generaliserbara mönster i vårt material.

5.8 Val av analysmetod

Den valda analysmetoden i denna studie var tematisk analys, vilken syftar till att identifiera mönster och samband i det insamlade datamaterialet. Inom tematisk analys framställs koder

och teman som möjliggör att finna både delade och åtskilda uppfattningar i respondenternas givna svar. Genom att tillämpa en tematisk analys kunde vi med hjälp av framtagna koder och teman frambringa en helhetsbild i relation till forskningsfrågorna och syftet i denna studie. Den tillämpade metoden är relevant att använda för att undersöka underliggande motiv och beteendemönster mellan respondenternas utlåtanden (Vaismoradi et al. 2013).

Genom kodningen eftersöktes relevant material för att upptäcka och påvisa mönster och röda trådar i empirin. Huvudteman och subteman som skapades utgick utifrån kodningen och hade utgångspunkt i studiens forskningsfrågor. De samband, och även skilda, uppfattningar som identifierades i respondenternas svar ökade studiens trovärdighet då de gav en större inblick i både avvikande samt överensstämmande uppfattningar och synsätt (Saldaña 2016 s.5,6). Kodningsmaterialet kunde sedan styrkas med hjälp av teoretiska utgångspunkter.

Utifrån Tabell 1 nedan beskrivs hur vi gemensamt tolkade intervjumaterialet och fann underliggande koder och teman.

Tabell 1. Utdrag ur kodningsprocessen

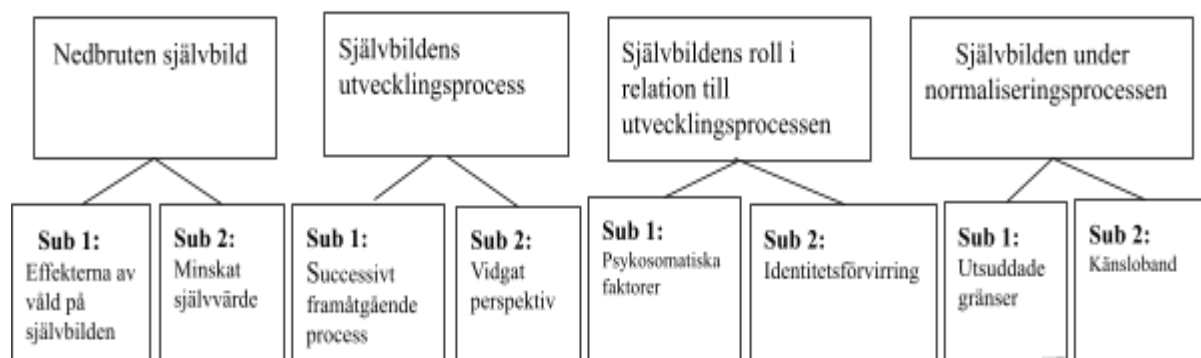
Meningsenheter:	Kodord:	Huvudtema:	Subtema:
“...en start...som varit jätteromantisk där de blivit jätte bekräftade och uppvaktade och fått väldigt mycket kärlek men ganska snabbt har ändrats till att dom har blivit isolerade och kontrollerade...” (R1, s.2)	Växling mellan värme och våld	Självbilden under normaliseringsprocessen	Känsloband
“...är ju jag som gör fel, det är jag som gör att han slår mig.” (R1, s.3)	Skuldbelägger sig själv	Nedbruten självbild	Effekterna av våld på självbilden
“...väldigt ofta ser en förändring i deras syn på sig själva efter en tid här. Men...på olika nivåer, ...många ändå hittar tillbaka till någon slags trygghet liksom trygghet i sig själva. (R1, s.2)	Positiv förändring i självkänslan En långsam process	Självbildens utvecklingsprocess	Successivt framåtgående process
“...hon trycks ner. Hans bild av henne blir hennes egen sanning tillslut. Hon känner sig värdelös...” (R8, s.36)	Hans ord blir hennes sanning	Självbildens roll i relation till utvecklingsprocessen	Identitetsförvirring

6. Resultat och Analys

I detta avsnitt redovisas studiens resultat med utgångspunkt i nedan presenterade tabell 2. Under detta avsnitt presenteras ett färdigställt resultat som besvarar forskningsfrågorna i denna studie. Utdrag och citat från det insamlade empiriska materialet kommer även att presenteras i detta avsnitt för att tydliggöra hur resultatet framtagits. Syftet med detta avsnitt är även att analysera studiens insamlade material i relation till forskningsfrågor, teorier och tidigare forskning. Vi valde att även analysera studiens insamlade material i relation till tidigare forskning då vi anser att det kommer berika vår analys ytterligare. Vi har inte för ambition att skriva en kronologi över de våldsutsattas utveckling av självbild, utan syftet är att besvara våra forskningsfrågor där de två första möjligen kan gestaltas kronologiskt, men där den tredje söker erhålla ett breddat perspektiv på våldets effekter på självbilden. Resultatåtergivelsen är därmed inte kronologisk; den vidrör snarare olika teman som överlappar varandra tidsmässigt. Det resultat som studien genererade var att de kvinnor som fallit offer för en våldsutövande partner får en nedbruten självbild och genomgår en individuell utvecklingsprocess i relation till sin självbild och identitet. Det framgick även att den individuella utvecklingsprocessen som sker efter lämnandet av den destruktiva relationen är en tidskrävande men successivt framåtgående process.

I resultatet framtogs fyra huvudteman: *Nedbruten självbild*, *Självbildens utvecklingsprocess*, *Självbildens roll i relation till utvecklingsprocessen* och *Självbilden under normaliseringsprocessen*. Dessa teman framtogs utifrån våra tre forskningsfrågor. Under varje tema togs även två subteman fram baserat på återkommande och upprepade utlåtanden av respondenterna. I det första temat *Nedbruten självbild* kan en tydlig koppling till den första forskningsfrågan göras: *Hur upplever personal att kvinnornas självbild är när de kommer till boendet?*. Det andra och tredje temat *Självbildens utvecklingsprocess* och *Självbildens roll i relation till utvecklingsprocessen* går en tydlig koppling att se till forskningsfråga två: *Hur upplever personal att självbilden förändras under tiden de bor på boendet?*. Det fjärde temat *Självbilden under normaliseringsprocessen* kan tydligt kopplas till den sista forskningsfrågan: *Hur erfar personal att de utsatta kvinnornas erfarenheter av våld påverkar kvinnornas självbild?*

Tabell 2: Sammanställning av huvudteman, subteman och exempel på kodord.

6.1 Nedbruten självbild

I relation till studiens första forskningsfråga: *Hur upplever personal att kvinnornas självbild är när de kommer till boendet?* har vi funnit att en nedbruten självbild är vanligt förekommande hos de flesta våldsutsatta kvinnor som precis anlänt till ett skyddat boende. I följande underteman *Effekterna av våld på självbilden* och *Minskat självvärde*, förklaras bidragande faktorer som ligger till grund till den nedbrutna självbilden hos de kvinnor som har fallit som brottsoffer för våld i nära relationer.

6.1.1 Effekterna av våld på självbilden

Det som framgick i flera av intervjuerna var att de flesta av kvinnorna som precis anlänt till ett skyddat boende och nyligen lämnat en destruktiv relation bl.a. upplevde en ständig rädsla, en tappad kontroll över situationen, ett minskat livsutrymme samt stark skuldbeläggning av sig själva för det våld de blivit utsatta för. Ett ansvarstagande för våldet samt en konstant skuldbeläggning av sig själv visade sig vara starka bidragande faktorer till den nedbrutna självbilden. Dessa effekter som kan förekomma av att vara utsatt för våld kan stödjas med citaten nedan:

“...jag tänker att många är ju liksom väldigt rädda och krisiga...man har svårt att lita på sig själv att man gjort rätt beslut. Ehm, att man inte har den tryggheten i sig själv kvar.” (Respondent 1, s.1)

“... Det kan vara en rädsla för lite olika saker. Det är många som berättar om att när de är där så vet dom lite av vad som händer och då kan man ha kontroll på det,

och den kontroll-förlusten kan ju vara ofantligt ångestframkallande, och att släppa allting utan att ha någon aning om: vad gör han, vad tänker han, var är han? Detta lugnar ju oftast någonstans att veta det. (Respondent 8, s.38)

“Där är ju rädslan en stor del också för hur fritt man kan röra sig, det är inte alla som har kommit till en ny stad.... Men det kan vara att de känner en oro för att han ska dyka upp, eller att någon man känner ska se en. Detta begränsar ju en jättemycket.” (Respondent 7, s.30)

De ovan nämnda citaten går att förstås med hjälp av Grände m.fl. (2014) definition av makt och kontroll i nära relationer. Förövarens maktdominans sätter djupa spår i den utsattes handlingsutrymme både under den våldsamma relationen men också efter. Detta framkommer tydligt i respondenternas uttalanden där rädslan för att bli hittad blir en begränsande faktor som kontrollerar vardagen. Denna formen av rädsla gör att mannens kontroll består även efter lämnandet:

“Så jag tänker att... många anser att de inte är värda någonting, det tror jag vad det gäller de flesta av kvinnorna mer eller mindre, att man är värdelös och är en dålig person. Det finns mycket skuld och också så många kvinnor tar på sig ansvaret för våldet ‘att det är nog mitt fel. Jag var nog för mycket’.” (Respondent 5, s.22)

Ytterligare en effekt som våldet kan föra med sig är en negativ påverkan på kvinnans självbild och identitet som går att utläsa i citatet ovan. Utifrån Johansson och Lalanders (2013) definition av identitet präglas den av det sociala livet där en individs nätverk har en stor påverkan på självbilden och den upplevda identiteten. Identiteten befinner sig under en ständig utveckling där den formas och präglas av sociala faktorer från omvärlden. Denna definition kan därför förklara samt tydligt kopplas till den nedbrutna självbilden som många våldsutsatta kvinnor upplever. Genom att leva i en destruktiv relation som präglas av olika former av våld sker det en stor negativ påverkan på kvinnans självbild som till slut bidrar till effekter som skuldbeläggning på sig själv, tappad kontroll över situationen och tvivel på sig själv. Vidare i studiens resultat framkom det att många våldsutsatta kvinnor upplever ett starkt

tvivel på sin förmåga att fatta beslut då det var vanligt förekommande att kvinnan levt under mannens makt och kontroll under en längre tid. Som våldsutsatt begränsas stora delar av det sociala livet och livsutrymmet. Utvecklingen av individens identitet och självbild är enligt Johansson och Lalander (2013) präglad av omvärlden och det sociala livet. När stora delar av livets sociala aspekter begränsas eller försvinner sker en oundviklig negativ påverkan på identitetsutvecklingen och självbilden. Utifrån Johansson och Lalanders (2013) teori kring identitet och självbild samt Lindgren och Rencks (2008) forskning kring våldets effekter styrks således analysen kring sambandet att våldet och dess konsekvenser har en stor negativ påverkan på den utsattes självbild. Genom de flertalet effekter som våldet medför kan vi därmed dra slutsatsen kring den tydliga och befintliga kopplingen som ligger till grund mellan våldets effekter och dess påverkan på självbilden. En nedbruten självbild kan därför bli en påföljd av våldet och dess effekter för de kvinnor som fallit som offer för våldsutövande män.

6.1.2 Minskat självvärde

När det kommer till kvinnornas självbild när de först anlände till boendet identifierades även ett minskat självvärde som ytterligare en bidragande faktor till en negativ påverkan på självbilden. Under intervjuerna uppmärksammade flera respondenter hur ett minskat självvärde samt en stark nedsatt självkänsla drabbade kvinnornas självbild efter uppbrottet av den destruktiva relationen. Enligt respondenterna är effekter såsom en nedsatt självkänsla och ett minskat självvärde ofta förekommande effekter av våldet hos den utsatte:

“Men jag skulle nog säga att det är ett långsiktigt arbete just detta med självkänslan, man kan ha kommit långt med att lägga skulden där den hör hemma men det psykiska våldet sätter sådana djupa spår i själen och självkänslan så det tar ofta lång tid att bygga upp.” (Respondent 7, s.33)

“... Alltså tänker man att man inte är värd något annat, eller om man tänker att man är en sådan fruktansvärd dålig människa att ingen annan skulle vilja leva med en, att ingen annan kommer tycka om en ... Så absolut, mycket tänker jag handlar om egenvärde.” (Respondent 8, s.35)

I flertal av fallen som respondenterna exemplifierade kom makt och kontroll upp som en upprepande faktor som kan leda till att den utsatta kvinnans livsutrymme minskas och begränsas utifrån mannens handlingar. Grände med flera (2014) menar på att denna kontroll till en början kan upplevas som omtanke och därför kan leda till att mannens maktdominans och utövande av kontroll inte upplevs som ett avvikande beteende och därför gradvis och omedvetet kan påverka självbilden. I flertalet fall utsattes kvinnorna till slut för en fullständig fysisk och psykisk isolering vilket resulterade i att våldsutövarens uttalanden och uppfattningar slutligen blev hennes personliga definition och uppfattning av sig själv.

Utifrån studiens resultat förekom det även att kvinnorna till en början bland annat upplevde en uppgivenhet samt tvivel på sina personliga förmågor. Genom Cooleys (2012) teori kring spegeljaget kan identifierade faktorer i resultatet som minskad självkänsla, känslor av uppgivenhet och tvivel på sina personliga förmågor förklara den nedbrutna självbilden som kvinnorna på de skyddade boendet ofta upplever till en början. Genom att tillämpa Cooleys teori (2012) kan vi erhålla en ökad förståelse kring vad som ligger till grund för det minskade självvärdet och den nedbrutna självbilden. Enligt denna teori är individens självuppfattning beroende av andras reflektioner av henne och andras uppfattningar av henne bildar i sin tur hennes självbild (Cooley 2012 ss.153-154). Detta kan ge en förklaring till det minskade självvärdet och den nedbrutna självbilden som flera respondenter upprepade gånger nämner som en vanligt förekommande effekt hos de kvinnor som faller offer för våld i nära relationer:

“... hon trycks ner. Hans bild av henne blir hennes egen sanning tillslut. Hon känner sig värdelös liksom, oftast.” (Respondent 8, s.36).

Genom att leva i en destruktiv relation där psykisk nedbrytning och andra typer av våld är förekommande anammar den utsatte partnern till slut våldsutövare uppfattningar och reflektioner av henne själv. Hans ord bildar i sin tur hennes sanning och syn på sig själv. Detta var en återkommande iakttagelse som flera av respondenterna återkom till vilket tydligt går att koppla till Cooleys (2012) spegeljag då mannens uppfattning av henne blir sanningen:

“...Våldet har blivit så pass normalt för en själv så att man inte ser att det är något fel i det. Att man nästan förtjänar det. Och att det påverkar deras självbild och deras syn på värdet i dom själva. Deras egenvärde” (Respondent 1, s.3)

Det framkom tydliga samband mellan den nedbrutna självbilden och ett minskat självvärde som var ett återkommande tema i studiens insamlade datamaterial. Utifrån Grändes m.fl. (2014) beskrivning av normaliseringsprocessen blir våldet successivt normaliserat att det tillslut upplevs som förtjänt. Grändes m.fl. (2014) redogörelse för detta kan styrkas med citatet ovan. Våldets normaliseringsprocess får därmed en oundviklig påverkan på kvinnans egenvärde.

6.2 Självbildens utvecklingsprocess

Vidare i dataanalysen identifierades huvudtemat *Självbildens utvecklingsprocess* i koppling till studiens andra forskningsfråga: *Hur upplever personal att självbilden förändras under tiden de bor på boendet?*. I relation till den angivna forskningsfrågan fann vi att en större del av kvinnorna genomgår en successivt framåtgående process efter en tid på boendet samt att en ökad socialisation med andra och ett vidgat perspektiv hade en stor betydelse för utvecklingsprocessen. Därav kommer följande undertema *Successivt framåtgående process* och *Vidgat perspektiv* redogöras i detta avsnitt.

6.2.1 Successivt framåtgående process

I studiens datamaterial var det flera respondenter som pratade om en befintlig och positiv utvecklingsprocess i relation till självbilden hos kvinnorna efter en tid på boendet. Flera respondenter underströk däremot vikten av att beakta att en successivt framåtgående process inte är generaliserbar på *alla* våldsutsatta. Varje enskild utsatt individ genomgår en individuell process. Detta är därmed en ståndpunkt som vi anser är av vikt att ha i beaktande vid genomgång av denna studie.

“Men det går ju inte att bo på en jour utan att det händer något. Sen är det ju en sån lång process att bli fri även om man har lämnat. ... Men de som bor i några månader vilket är de vanliga, så händer det ju jättemycket under den tiden från och med när de kommer. Många är ju först så osäkra och sen så bygger de upp lite självkänsla bara genom att behöva göra saker själva.” (Respondent 6, s.28)

“...Det är en långsam process såklart men jag tycker att man ser skillnad. Också det här med att de känner att de är värda att få stöd och hjälp i våldsutsattheten, det hänger ju ihop lite. Men så det tycker jag absolut att man ser en förändring. Sen går den ju olika fort och framåt och sen några steg tillbaka och sedan fram

igen såklart, men absolut så ser man ju en förändring på något sätt det tycker jag.”

(Respondent 8, ss.33–34)

I studien har självbildens individuella utvecklingsprocess identifierats som en långvarig och växlande process som består av både framgångar och motgångar för den utsatte. Det framgick med tydlighet att flertal av de våldsutsatta kvinnorna till en början kände sig uppgivna i sin situation men kunde finna styrka i att de tagit det första steget i att lämna. Respondenterna tydliggjorde våldets konsekvenser och de djupa spår som förklarar den tidskrävande utvecklingsprocess som den våldsutsatta behöver genomgå även efter lämnandet i citaten ovan. Den långsamma processen kan förklaras genom att det våld som utövats mot kvinnan blir en konsekvens som sätter sin prägel i hennes framtida vardag. I studien har vi funnit att en positiv utvecklingsprocess i relation till den våldsutsatta kvinnans självbild efter lämnandet av en destruktiv relation däremot är oundviklig trots tiden den kräver, vilket kan styrkas av citaten nedan:

Enligt Johansson och Lalander (2013) är det sociala sammanhanget präglande för individens möjlighet vid formandet av en identitet och självbild och definitionen av vem man är. Människans självbild påverkas därmed ständigt av omvärlden och den sociala miljön hon lever i, vilket tydligt kan förklaras som en bakomliggande faktor för självbildens successiva framåtgående utvecklingsprocess efter en tid på ett skyddat boende. Johansson och Lalanders (2013) beskrivning av omgivningens påverkan av identiteten och självbilden går även att tyda i följande uttalanden:

“... För många upplever väldigt mycket trygghet här och får ett gott bemötande vilket gör att deras syn på sig själv återtas. Jag tror att många tar med sig det från att de bott här men speciellt de som är här lite längre. Men sen kan många hamna processer där mycket kommer efter att de flyttat och det kan också drabba och bli ganska tungt att gå igenom. Det går nog i vågor och kan komma ganska långt efter att man lämnat.” (Respondent 3, s.17)

“Vi jobbar ju hela tiden med att låta dem göra så mycket som möjligt själva för att stärka deras egen självkänsla. Många av kvinnorna har ju kanske inte fått hålla koll på sin egen ekonomi eller handla det de vill, boka läkartid själva och annat. Så vi arbetar ju mycket med att låta dem göra saker på egen hand utan att hjälpa till

allt för mycket med sådant vi vet att de klarar av. Och det tycker jag gör jättemycket. Då ser man att mycket händer där med deras självförtroende och tillit i sig själva.” (Respondent 10, s.40)

“... Att dom själva gör saker. Att de återtär saker som de kanske slutat att göra fast som dom gillar att göra. Bara en sådan sak som att ringa samtal hit och dit, fixa grejer liksom, som dom inte trott att de har kunnat göra innan.” (Respondent 5, s.22)

Som tidigare nämnt är det vanligt att kvinnan blir utsatt för makt och kontroll i den destruktiva relationen och Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001) menar på att detta kan leda till isolering och att kvinnans personliga integritet begränsas. Genom att kvinnan placerades på ett skyddat boende och i vissa fall blivit frigjord från mannens kontroll kunde hon återta kontrollen över sitt eget liv och sina intressen. Den successiva framåtgående processen som framkom i studiens resultat kan även förklaras utifrån Johansson och Lalanders (2013) definition av de sociala aspekternas roll i en individs utveckling av identitet och självbild. Ett ökat socialt handlingsutrymme kunde exempelvis visas efter att kvinnorna bott på boendet under en tid. Det kunde ske i form av att exempelvis ringa telefonsamtal själva eller återuppta intressen, vilket i sin tur bidrog till en oundviklig framåtgående process. Ett ökat handlingsutrymme var ett återkommande tema från respondenterna som definierades genom att kvinnorna hittade tillbaka till en trygghet i sig själv och vågade ta kontroll över egna beslut och handlingar.

6.2.2 Vidgat perspektiv

Vikten av sociala nätverk, skuldavlastning samt ett vidgat perspektiv har identifierats som betydelsefulla faktorer för självbildens utvecklingsprocess. Cooleys (2012) teori kring spegeljaget kan förklara hur och varför ett vidgat perspektiv kan bidra till en förbättrad självbild. Reflektioner och bedömningar som individen uppfattar att andra har om henne utgör en grundläggande funktion för hur hon uppfattar sig själv. Genom ett ökad socialt nätverk i form av personal samt andra placerade klienter på de skyddade boenden kan ett vidgat synsätt på både den egna situationen och självbilden utvecklas. Det vidgade synsättet resulterar i att

den våldsutsatta får positiva bemötanden och stöd utifrån som i sin tur bidrar till en ökad självkänsla:

“Men kanske igen att det är så tydligt att det är så starka processer men jag tror verkligen att det är en så viktig del vad det finns för andra relationer. Att i de bemötandena kan stärka en person som sitter hemma om man parallellt med det har goda kollegor, så kan det mobilisera mycket styrka.” (Respondent 3, s.17)

“Man vill stärka henne i det man ser som hon gör bra och stärka henne i hennes egenskaper. Hon har ju ofta inte fått höra mycket uppmuntran utan bara massa dåligt. Så på varje sätt man kan försöka uppmuntra både egenskaper och saker som hon kan, bidrar ju till att hon mer och mer kan börja tro på det också. Att hon får motbilder till den här bilden hon har fått om sig själv.” (Respondent 7, s.32)

“...Det jag skulle säga blir det största betydande delen är vad det är för folk man har i sitt nätverk då som kan fånga upp och fråga ‘men hur mår du?’ om det är vänner eller arbetsgivare eller familj. Det är så många som blir isolerade med få människor som har insyn så nära men jag tänker att om det finns dom som har andra personer som känner dom väl kanske kan påtala vissa saker kanske man själv börjar tänka att ‘oj hur är det här nu egentligen?’. Att då kanske snarare det kan vara en skyddsfaktor, att man har människor som står nära initialt vad man har för egen självbild...” (Respondent 3, s.16)

Vidare i datamaterialet har vi funnit att skuldavlastning har en betydelsefull roll i självbildens framåtgående utvecklingsprocess. Personalen menar att skuldavlastning är en stor del i kvinnornas utvecklingsprocess efter uppbrottet av den destruktiva relationen. Genom att personalen på boendet arbetar med att lägga skulden på förövaren framkom det i respondenternas anmärkningar att detta möjliggör för en positiv effekt i relation till kvinnornas självbild samt dess utvecklingsprocess:

“...Det är något som vi behöver jobba mycket med, att hjälpa kvinnorna att förstå att ansvaret ska läggas över på mannen eller deras ex, att det är hans ansvar hur han behandlar andra människor och att det är hans skuld i vad han gjort mot

hennes, att det är ingenting som hon har gjort för att kunna påverka det.”
(Respondent 1, s.3)

“...vi får aktivt sätta in och jobba med dom bitarna så mycket vi kan och det gör vi hela tiden även med dom med bra självbild, men vi får jobba mer och problematisera mer med dom med sämre självbild. Att försöka bekräfta att skulden inte ligger hos henne utan skulden ligger hos honom...” (Respondent 4, s.18)

“... När hon speglar sig i någon annan till exempel personal, och får berätta och får en reaktion så omvärderar hon ju mycket av det som har varit normaliserat tidigare.” (Respondent 7 s. 31)

Skuldavlastningens centrala betydelse i relation till självbildens utvecklingsprocess kan återigen förklaras utifrån Cooleys (2012) tankar kring spegeljaget. Genom att möjligheten för andra reflektioner och bemötanden ökar efter att den utsatta lämnat den destruktiva relationen, spelar andra perspektiv därmed en stor roll i bearbetningsprocessen för våldet. Under tiden på det skyddade boendet ökar kvinnans livsutrymme och sociala interaktioner med andra i form av personal och andra kvinnor. Vikten av sociala relationer har en betydande roll inte enbart för identitetsskapandet utan även för kvinnans syn på sig själv. Studiens resultat identifierade vikten av de ökade sociala interaktionerna, då de utsatta kvinnorna fick ett vidgat perspektiv som i sin tur kunde ge en förbättrad självbild och självkänsla. Cooleys (2012) teori kring spegeljaget går därmed att applicera även efter lämnandet då kvinnan fick nya relationer att “spegla” sig i. Dessa visade sig ha en betydande roll även i hennes självreflektion.

6.3 Självbildens roll i relation till utvecklingsprocessen

Under genomgången av studiens datamaterial har vi observerat att de mest förekommande effekterna av våld i nära relationer bidrar till psykosomatiska faktorer och en nedbruten självbild, vilket har presenterats under studiens tidigare avsnitt: *6.1 Nedbruten Självbild*. Vi finner därmed starka kopplingar till hur de psykosomatiska faktorerna såsom psykisk ohälsa kan ligga till grund och ha en central roll i relation kring kvinnornas självbild samt dess utvecklingsprocess. Huvudtemat *Självbildens roll i relation till utvecklingsprocessen* med följande underteman *Psykosomatiska faktorer* och *Identitetsförvirring* har utvecklats i syfte

till att ytterligare tydliggöra samt fokusera till att besvara studiens andra forskningsfråga: *Hur upplever personal självbilden förändras under tiden de bor på boendet?*

6.3.1 Psykosomatiska faktorer

Våldets konsekvenser påvisades även kunna yttras genom psykosomatiska faktorer hos de utsatta kvinnorna, exempelvis genom rädsla, sömnproblem, koncentrationssvårigheter, försämrat minne, stress och PTSD som framkommer i citatet nedan:

“...Det är också vanligt att vara nedstämd, typiska krisreaktioner, dåligt minne och dålig koncentration och nedstämd som jag sa. Mycket känslor upp och ner, det är sådana exempel som jag kommer på nu som vi ser ofta.” (Respondent 7, s.29)

Psykosomatiska konsekvenser som kan framkomma av att falla offer för våld citeras av ovanstående som typiska krisreaktioner. Johansson och Lalander (2013) menar också på att kriser i livet kan ge sin påverkan på utvecklingen av identiteten och självbilden. Det går därför att se en koppling mellan de psykosomatiska effekter som våld kan bidra till som en begränsning i kvinnornas förmåga att utveckla och förbättra sin identitet och självbild. Genom skyddade boenden har kvinnorna fått en möjlighet till trygghet och stöd vilket har påvisats ha en positiv påverkan på självbildens utvecklingsprocess:

“...Men jag tänker att många blir väldigt nedbrutna och väldigt...men påverkade både fysiskt och psykiskt av att ha varit utsatta för våld, att man kanske blir otroligt trött och går runt med en hög stressnivå att man är rädd hela tiden.” (Respondent 1, s.1)

“...Om man känner en trygghet och någon form av ett hopp så kan en självkänsla utvecklas. Dels för att man då har tagit bort elementet av personen som hela tiden kommer med kontrollen och kränkningarna och allt det, då får kvinnan själv också ett utrymme till att växa.” (Respondent 9, s.38)

“...För många upplever väldigt mycket trygghet här och får ett gott bemötande vilket gör att deras syn på sig själv återtas...” (Respondent 3, s.17)

Aronsons (2018) definition av självbild inbegriper en förståelse för hur självbilden kan influeras av yttre faktorer. Detta kan leda till att andra individers uppfattning av en kan förändra eller påverka individens egna självbild. Aronsons (2018) definition av självbild förklaras som den bild en individ uppfattar och ser sig själv som. Utifrån citaten ovan går det att utläsa att kvinnornas ökade trygghetskänsla och goda bemötande av personal har varit en positiv bidragande faktor till att deras syn på sig själva återtas. En slutsats som kan dras är att om den våldsutsatta individen får utrymme att känna trygghet och bli av med rädslan, kan en personlig utveckling i synen på sig själv påbörjas.

6.3.2 Identitetsförvirring

Enligt Grände med flera (2014) kan makt och kontroll inom våld i nära relationer leda till isolering, maktlöshet och tillslut bli kvävande för den utsatte. Detta var även ett vanligt förekommande tema som påvisades i denna studie och definierades genom att kvinnorna upplevdes ha mist personliga egenskaper såsom värderingar, intressen och personliga förmågor. Det kan yttra sig genom att kvinnans egna sociala nätverk och intressen försvinner, vilket i sin tur kan leda till en förlust av den egna personlighet då den präglas av mannens åsikter och värderingar snarare än de egna. Denna identitetsförvirring kan styrkas i respondenternas följande redogörelser:

“Ja, man tappar ju bort sig själv där på vägen någonstans och det påverkas ju på det sättet. Man kan ju prata om det här med livsutrymmet och hur det minskar liksom och det blir ju på något sätt ens egen person där som försvinner. Någon som talar om för en hela tiden att “så ska du väl inte göra” eller ‘måste du gå på den där middagen med dina kompisar, dom är ju faktiskt inte så himla roliga?’, ‘Varför har du på dig den kappan, kan du inte ta den tröjan i stället?’. Dom ändrar liksom så mycket av sig själv, sakta och lite i taget” (Respondent 2, s.10)

“Det är ju det här nedbrutna. Man har under en sån lång tid blivit nedbruten på olika sätt att det också blir svårt för dem sen när de tagit sig ur relationen att veta vem de faktiskt är utan våldet. Man har fått anpassa sig mycket efter honom och våldet och oftast har de ju också levt ett väldigt isolerat liv, så många av dem har ju tappat sina egna intressen, familj och vänner. De är inte längre den personen som de en gång har varit liksom. Det är väl den största effekten efter en våldsamt

relation. Att mannen och relationen får en att tappa bort sig själv lite. Det blir en frustration i sig att inte känna igen sig själv.” (Respondent 9 s.37)

Det minskade livsutrymmet som flertalet respondenter redogör för visade sig ha en central roll i den identitetsförvirring som många våldsutsatta kvinnor kunde uppleva efter en destruktiv relation. I enlighet med Grände m.fl. (2014) kan efterföljderna av ett destruktiv relation utforma sig i att den utsatte individen successivt mister sin frihet till att utföra aktiviteter, bibehålla sociala kontakter samt inneha en fritid. När individens möjligheter till fritid och personliga intressen minskar, finner vi att en grund till identitetsförvirring utformas. Dessa redogörelser går även att tyda i citaten ovan i form av att flertal kvinnor inte längre kände igen sig själva, samt att en upplevelse av att ens egen person blev åsidosatt av mannens åsikter:

“...i takt med att våldet blir normaliserat så krymper ju hennes livsutrymme hela tiden eftersom att han isolerar, bestämmer och tar kontrollen så hon har ju ofta inget livsutrymme kvar tillslut. Då handlar det om att öka det livsutrymmet igen och prata om identitet och: vem är du, vad vill du, vad ville du innan? Så mycket prat om identitet och liksom drömmar. Att man pratar framåt...” (Respondent 7, s.32)

Enligt Aronson (2018) utgörs individens identitet av de tankar och uppfattningar som hon har kring sig själv och vem hon är. De kvinnor som fallit offer för en våldsutövande partner och har levt under en stark yttre påverkan där deras självbild samt personliga egenskaper blivit definierad och kontrollerad av mannen kan hamna i en identitetskris och identitetsförvirring. Våldsutsatta kvinnor har därmed i flertalet fall visat sig ha en gemensam definition kring sin självbild och identitet som våldsutövarens. Respondenterna uttryckte vikten av de arbete som innefattar samt fokuserar på att kvinnan skall återta tidigare intressen och hitta tillbaka till en egen identitet. Detta har visat sig bidra till en successivt framåtgående utveckling i relation till självbilden.

6.4 Självbilden under normaliseringsprocessen

I studiens tidigare avsnitt har vi redovisat Grändes med flera (2014) definition av normaliseringsprocessen samt hur den successivt bidrar till utsuddade gränser, normalisering av våld samt ett ansvarstagande hos den våldsutsatta (Grände m.fl., 2014, s.24). Dessa faktorer har ävenledes identifierat i denna studie. Självbilden i relation och anknytning till normaliseringsprocessen påvisade sig ha en central roll i koppling till studiens tredje och sist nämnda forskningsfråga: *Hur erfar personal att de utsatta kvinnornas erfarenheter av våld påverkar kvinnornas självbild?* Under intervjuprocessen visade sig detta vara ett återkommande ämne som berördes flertalet gånger av respondenterna. Av den anledningen skapades huvudtemat *Självbilden under normaliseringsprocessen* med följande undertema *Utsuddade gränser* och *Känsloband*.

6.4.1 Utsuddade gränser

I en våldsam och destruktiv relation är normaliseringsprocessen en process som är praktiskt taget oundviklig. Det innebär att den våldsutsattas gränser successivt suddas ut och det är vanligt förekommande att ett ansvar för våldet läggs på kvinnan (Grände m.fl., 2014, s.24–25). Normaliseringsprocessen och de utsuddade gränserna kan yttra sig genom att våldsutövaren växlar mellan värme och våld vilket i sin tur kan leda till att den utsatta omedvetet betonar de goda sidorna hos förövaren då det är dem som upplevs som starka (Grände m.fl., 2014, s.24). Att gränserna hos våldsutsatta kvinnor suddas ut och att våldet blir en normal del av vardagen har varit en betydande del i denna studie vilket presenteras i citaten nedan:

...det är ju lite generellt så att gränserna verkligen suddas ut och att man knappt har kvar några egna gränser. Jag tänker att det sker för att det är en person som har gått över dom gränserna så många gånger så till slut har man inga gränser kvar.” (Respondent 1, s.2)

“Nej men jag skulle nog säga att när man tänker på normaliseringsprocess så skulle man kunna tänka att kvinnan har normaliserat våldet, men egentligen är det snarare att mannen ständigt går över hennes gränser så blir det ju att hon krymper samtidigt. Och när han hela tiden tar bort en del av hennes vardag på olika sätt, så försämras ju såklart självbilden och självkänslan.” (Respondent 9, s.37)

“Jo men ens egna gränser tänjs ju samtidigt. När man får en mer försämrad självbild så blir det ju i sin tur att man också inte ser saker på samma sätt. Det blir mer normaliserat med våldet när man tror på hans ord och bilder av en. Då blir det ju så, att ens egna gränser tänjs...” (Respondent 10, s.41)

Genom flertalet anmärkningar utifrån studiens insamlade datamaterial har vi uppnått ett forskningsresultat som tyder på en stark koppling mellan våldets konsekvenser samt dess effekter på individens självbild. Därav har vi kommit fram till att utsuddade gränser som sker under en normaliseringsprocess kan komma att ha en stor influerad roll i flera våldsutsatta kvinnors självbild.

Samtidigt som våldet upptrappas och gränserna tänjs påverkas självbilden negativt. Enligt Cooleys (2012) teori kring spegeljaget utför individen en intuitiv analys där hon agerar utefter andras betraktelser av henne. När den våldsutsatta kvinnan agerar utefter sin roll i den destruktiva relationen och betraktar sig själv ur våldsutövarens synsätt blir våldet slutligen osynligt och gränserna suddas ut. Tidigare i studiens resultat har en nedbruten självbild och minskat självvärde identifierats som en efterföljd av en våldsam relation. Sambandet mellan den nedbrutna självbilden och de utsuddade gränserna förekommer därmed tydligt. Detta framkommer i nedan presenterade citat:

“... Så jag tänker att normaliseringsprocessen är ju en del i liksom nedbrytningen av hennes självförtroende och hennes mående generellt, det är en destruktiv process i hennes självbild och också just det att det är osynligt, det man inte riktigt kan få fatt på och sätta ord på blir också svårare och kanske omöjligt att förändra.” (Respondent 5, s.23)

Denna normaliseringsprocess kan även förklaras utifrån Grände m.fl. (2014) beskrivning om hur makt och kontroll successivt kan trappas upp i en destruktiv relation. Från en början kan den överbeskyddande sidan hos mannen upplevas som smickrande och det är därför vanligt förekommande att kontrollen upplevs som normalt. Kvinnans utsuddade gränser går även att förklara med hjälp av Johansson och Lalanders (2013) redogörelse om hur identiteten skapas i

relation till andra individer. På så vis går det att se att gränserna i relationen som är präglade av mannen successivt formar kvinnans identitet och kan ge en förståelse kring hur kvinnans identitet påverkas av att hennes egna gränser tänjs.

6.4.2 Känsloband

En viktig ståndpunkt som frambringats i studien och som vi vill lyfta fram ytterligare i detta avsnitt är de *känsloband* som kan utvecklas i en relation som präglas av växlingen mellan värme och våld. Dessa starka band som kan skapas i en destruktiv relation kan bidra till att ett psykiskt beroende av våldsutövaren uppstår och kan pendla mellan starka känslor av kärlek, hopp, medlidande och hat. Det är därmed av stor vikt för utomstående att få en förståelse kring de starka sorgprocesser och den besvikelse som kan medfölja i samband med uppbrottet av en destruktiv relation. Detta var viktiga aspekter som flertal respondenter betonade i studien:

“...För det handlar ju dels om att hon måste få sörja det som inte blev för när hon lämnar så går ju också alla drömmarna och längtan i kras, över det som hade kunnat bli...” (Respondent 7, s.32)

“...Det är både starka kärlekkänslor men också ett obehag...det skapar nästan som ett psykiskt beroende av den personen när det blir fram och tillbaka på det sättet, men också de olika delarna i det traumatiska bandet som liksom är att man både kan känna stark kärlek men också hat, medlidande och viljan till att förstå varför han gör som han gör, att man har liksom bindningar till varandra genom kanske barn man har ihop och att alla de här banden till personen gör att bindningarna blir så stark att det är svårt att bara kapa allt...” (Respondent 1, s.4)

“...Så det finns många kvarhållande faktorer, inte minst de känslomässiga banden som blir väldigt trassliga i en relation där den ena utövar våld. Ofta så är det ju så med våldet att det växlar, att det finns bra perioder och då ökar ju hoppet. Man tänker att det kanske kan bli bra...” (Respondent 7, s.31)

Dessa känslor kan komma att ha sin utgångspunkt i normaliseringsprocessen där växlingen mellan värme och våld är förekommande. Grändes m.fl. (2014) förklaring av normaliseringsprocessen och hur den kan bidra till att den våldsutsatta kan börja skuldbelägga sig själv samt uppleva känslor som medlidande och ansvar av våldet går även att styrkas av det insamlade datamaterialet i denna studie. Det var även vanligt förekommande att kvinnan upplevde ett starkt hopp om att mannens agerande skulle förändras:

“...för vissa kvinnor får vi jobba med att dom också ska förstå att dom är ett brottsoffer, för normaliseringsprocessen har gjort att de knappt kan se det själva utan dom lägger skulden och skammen på sig själv, 'det var mitt fel att han gjorde så mot mig, det var mitt fel att jag inte lämnade i tid eller sa ifrån', att de lägger det på sig själva...” (Respondent 1, s.3)

“...Mannen kanske säger att han ska söka hjälp och det blir ett hopp kring det, att man tror att det kommer bli en förbättring. De som använder våld tänker jag är väldigt bra på att inge hopp hela tiden” (Respondent 2, s.9)

Hoppet om förändring identifierades som en kvarhållande faktor hos den våldsutsatta kvinnan. Detta gav studien en ökad förståelse kring varför en destruktiv relation kan komma att vara långvarig samt resultera i en ökad normalisering av våldet. Den ökade normaliseringen kan således leda till djupare spår och effekter på självbilden då en ökad känsla av skuld för våldsutövaren kan befinna sig hos den utsatte. Grände m.fl. (2014) beskriver en växling mellan värme och våld under normaliseringsprocessen som kan förklara de starka känslor och hopp som var vanligt förekommande hos våldsutsatta kvinnor. Hoppet om förändring fungerade både som en kvarhållande faktor i den destruktiva relationen men kunde även ha en motiverande verkan som gav en ökad framtidstro.

De starka känslor som skapas i dessa destruktiva relationer kan även förklaras med hjälp av Johansson och Lalanders (2013) beskrivning av identitet och självbild. Kvinnans starka känslor till mannen kan förklaras utifrån att hennes identitet är den som skapats med mannen. På så vis blir mannen hennes trygghet då hennes egen person och identitet till stora delar har upphört.

7. Diskussion och slutsatser

Denna studie syftade till att undersöka hur kuratorer på skyddade boenden upplever att självbildens utvecklingsprocess kan se ut hos våldsutsatta kvinnor. Vidare hade studien ett intresse att undersöka våldets effekter och påverkan på självbilden. Genom att undersöka kuratorernas upplevelser på kvinnornas självbild utifrån de tidigare nämnda forskningsfrågorna kunde ett forskningsresultat presenteras och frambringas i relation till studiens syfte. Våld i nära relationer är idag ett stort samhällsproblem och därför hade studien som fokus att synliggöra dess effekter och de starka avtryck som brottsgärningen lämnar hos brottsoffret. Utifrån genomförda kvalitativa intervjuer med kuratorer på skyddade boenden eftersökte vi djupare förklaringar samt bakomliggande faktorer med anledning till att synliggöra våldets djupgående skador. Nästkommande avsnitt har som syfte att ge svar på tidigare presenterade forskningsfrågor med en följande diskussion kring studiens resultat jämfört med tidigare forskning. Därefter följer en komprimerad redogörelse kring hur vi har ställt oss till de etiska principerna samt det empiriska materialet. Avslutningsvis sammanställs egna reflektioner kring studiens utförande samt de faktorer som kan ha kommit att påverka studiens resultat. Sist i avsnittet redogörs idéer och tankar för relevanta framtida forskningar.

Med utgångspunkt i studiens första forskningsfråga, *hur upplever personal att kvinnornas självbild är när de kommer till boendet?* framkom det att en nedbruten självbild är vanligt förekommande hos de flesta kvinnor som blir placerade på skyddat boende. Genom den tematiska analysen kunde vi även identifiera andra upplevda konsekvenser samt de bidragande faktorer som definierade den nedbrutna självbilden. Ett minskat självvärde och ett minskat självförtroende efter den våldsamma relationen gav upplevda konsekvenser på självbilden under kvinnornas första period på det skyddade boendet. Därmed kunde vi se att effekterna av våld är starka och medför ett stort negativt inflytande på de våldsutsattas självbild. Utifrån den tematiska analysen framgick det även att upplevda känslor som exempelvis ansvar för situationen och skuldbeläggning av sig själv var vanligt förekommande hos kvinnorna, vilket kunde förklaras som konsekvenser av den nedbrutna självbilden. Det resultat som framgick i denna studiens första forskningsfrågan kan styrkas med hjälp av det resultat som även redogörs i artikeln *Fighting for survival and escape from violence: Interviews with battered women* skriven av Anette M.E. Häggblom och Anders R. Möllers (2009). Det resultat som framgick i denna studie var att det var vanligt förekommande att

våldsutsatta kvinnor kände starka känslor som skuld och ansvar för det våld de blivit utsatta för. En respondent i Häggblom och Möllers (2009) studie menade på att det våld som hon genomlevt var självförsakat, vilket även gick att identifiera i denna studies respondenters utlåtanden. Dessa känslor kunde förklaras med hjälp av den försämrade självbilden som våldet hade orsakat. Slutsatser som kan dras efter denna studies resultat med relation till Häggblom och Möllers (2009) resultat är att våldet har starka effekter på våldsutsatta kvinnors självbild och kan yttra sig i form av stark skuldbeläggning, ansvarskännande samt försämrat självförtroende. Känslor som skuld och skam över att lämna den destruktiva relationen identifierades ytterligare i artikeln *Jekyll and Hyde or "Who is this Guy?"—Battered women's interpretations of their abusive partners as a mirror of opposite discourses* skriven av Viveka Enander (2010). I artikeln framgick det att våldsutsatta kvinnor kan ha svårigheter i att lämna en relation då det kan förekomma starka känslor av skuld för våldsutövarens mående.

Utifrån studiens andra forskningsfråga, *hur upplever personal att självbilden förändras under tiden de bor på boendet?* fann vi en befintlig utvecklingsprocess i relation till brottsoffrets självbild. I forskningsresultatet framkom det att de flesta kvinnornas självbild genomgår en successivt framåtgående utvecklingsprocess efter en tid på boendet. I respondenternas uttalanden definierades däremot denna process som en *individuell process* och kan därmed ha varierande progression inom varje brottsfall. Att en oundviklig framåtskridande utvecklingsprocess i självbilden sker efter en tid på det skyddade boendet är en slutsats som vi kommit fram till i denna studie. En ytterligare slutsats som vi kommit fram till som har sin utgångspunkt i studiens andra forskningsfråga: *hur upplever personal att självbilden förändras under tiden de bor på boendet?* är att ett ökat socialt nätverk samt ett utvidgat perspektiv har en betydande roll i kvinnors självbild och dess utvecklingsprocess. Denna slutsats kan styrkas av Hydéns (2005) kvalitativa forskning. Forskningsresultatet i Hydéns (2005) påvisade en successivt framåtgående utveckling i självbilden efter lämnandet av en destruktiv relation. I Hydéns (2005) artikel identifierades omgivningen och sociala nätverk som bidragande faktorer till en positiv utveckling i självbilden samt ett vidgat perspektiv hos våldsutsatta kvinnor. De psykosomatiska faktorer som våldet medför hade visade sig även ha en stor påverkan på hur självbildens utvecklingsprocess kunde se ut. I artikeln *"Mental Health Disorders and Functioning of Women in Domestic Violence Shelters"* skriven Helfrich et al. (2008) betonas de psykosomatiska faktorerna exempelvis psykisk ohälsa och dess negativa

påverkan på våldsutsatta kvinnors vardagliga liv, vilket även var ett förekommande tema hos respondenterna i denna studie. Den psykiska ohälsan som kunde identifieras även i denna studie kunde ha en negativ påverkan på kvinnornas liv i form av att det kunde hindra dem från personlig utveckling i form av exempelvis skola och utbildning.

Med grund i den tredje och sista forskningsfrågan *Hur erfar personal att de utsatta kvinnornas erfarenheter av våld påverkar kvinnornas självbild?* kunde ett resultat som redogjorde för normaliseringsprocessens roll på självbildens påverkan utläsas. Genom den normalisering som allt som oftast sker i en våldsam relation, suddas gränserna successivt ut och kvinnans tidigare egna gränser blir obefintliga. Den våldsutsatta individens självbild och självförtroende kan genom de utsuddade gränserna och normaliseringsprocessen brytas ner, försämrans eller avta helt. Det gick även att i studiens forskningsresultat utläsa att en relation som präglas av en växelverkan mellan värme och våld även gav sin påverkan på självbild. Det psykiska beroendet som kan skapas genom växling mellan värme och våld kan bidra till att den våldsutsatta tar ansvar för våldet och upplever en stark känsla av medlidande för våldsutövaren och hans mående. Utifrån forskningsresultatet gick det även att se att identitetsförvirring och psykosomatiska faktorer såsom exempelvis PTSD, är vanligt förekommande effekter av våld och att de har en stor påverkan på en individs självbild. I intervjustudien skriven av Matheson m.fl. (2015) styrker att identitetsförvirring är en vanligt förekommande konsekvens efter en våldsam och destruktiv relation. Studien styrker även att en destruktiv relation kan leda till en försämrad självbild och i intervjuerna beskrev respondenterna att de förlorat sig själva. Vidare stämmer våra resultat även överens med resultatet i den kvalitativa studien skriven av Viveka Enander (2010) där det beskrevs att våldsamma relationer som präglas av en växling mellan värme och våld i många fall skapar känslor av ansvar vilket även framgick i denna intervjustudie. I Lindgren och Rencks (2008) studie identifierades de negativa effekter som våld medför på en individ, vilka i flera fall överensstämde med resultatet i denna forskning. Konsekvenser som rädsla, osäkerhet, skuld och skam framgick som tydliga teman i Lindgren och Rencks (2008) studie vilket även går att se i vårt insamlade datamaterial. De effekter som kan framkomma av att vara utsatt för våld kan också bli en begränsning i kvinnans livsutrymme då hon går runt med en ständig rädsla för mannens agerande och rädsla för att bli hittad. När den våldsutsatta kvinnan mister sin kontroll över mannens handlingar och ageranden efter att hon blivit placerad på ett skyddat

boende bidrog det i många fall till en ökad ångestkänsla och nedstämdhet. Dessa känslor var även vanligt förekommande konsekvenser och effekter som framkom i Lindgren och Rencks (2008) tidigare forskning. Dessa effekter av våld kunde även identifieras återkommande gånger i denna studies datamaterial. En slutsats av dessa resultat är att utifrån normaliseringsprocessen och utsuddade gränser kan psykosomatiska effekter samt identitetsförvirring bli konsekvenser som är vanligt förekommande av de erfarenheter av våld som våldsutsatta kvinnor besitter.

Sammanfattningsvis betonar de kuratorer som intervjuats i studien att varje våldsutsatt kvinna genomgår en individuell process som därmed är svår att generalisera. Studien påvisade däremot med stöd utifrån tidigare forskningsresultat samt det empiriska materialet att våld i nära relationer för med sig effekter såsom ett drastiskt minskat självvärde och en nedbruten självbild. Flertalet andra vanligt förekommande effekter som inverkar och sätter djupa spår i den utsatta kvinnans utvecklingsprocess har identifierats och presenterats i tidigare avsnitt. Då denna studie är av känslig karaktär har de etiska perspektiven varit grundläggande faktorer i utförandet och hanteringen av det insamlade datamaterialet. Genomförandet av intervjuer skedde även med största försiktighet i relation till respondenternas rättigheter och anonymitet. Det inspelade intervjumaterialet förvarades enbart hos respektive intervjuare. Materialet fördelades endast när det transkriberades, därefter raderades det inspelningarna. De genomförda intervjuerna gjordes med kuratorer som arbetar tätt med våldsutsatta kvinnor, vilket föredrogs på grund av studiens etiskt känsliga karaktär. Däremot hade resultatet kunnat komma att bli av större trovärdighet om de våldsutsatta kvinnorna själva fick delge sina upplevelser, tankar och erfarenheter.

7.1 Framtida forskning och egna reflektioner

Studiens intresse låg i att undersöka våldets påverkan på våldsutsattas självbild. Detta grundade sig i ett eget intresse för frågan samt vikten vi ser i att lyfta detta fenomen som ett stort samhällsproblem. Ett hinder vi mötte i tidigt skede av studien var de etiska problemen kring att utföra intervjuer bestående av våldsutsatta själva och därmed ge studien en förstahandskälla. Vi hade som önskan att låta våldsutsatta kvinnor själva få sin röst hörd och själva få definiera sina erfarenheter och känslor kring sin utsatthet. Vi är övertygade att om kvinnorna själva får sin röst hörd och får berätta sin historia så kan det bidra till ett ökat stöd

för andra utsatta kvinnor. Just denna ståndpunkt anser vi är av stor vikt och därför kan det utgöra ett ämne för framtida forskning. En liknande studie kan göras där syftet är att undersöka hur våldsutsatta kvinnor ser på sig själva, definierar sin utsatthet och även får ge en klarare bild av utvecklingsprocessen, både kring att leva i en våldsam relation samt livet efter att ha befunnit sig i den.

Vi vill avslutningsvis tillbringa några ord till dig som befinner dig i en våldsam relation: beklagligtvis är våld i nära relationer ett samhällsproblem som för med sig många offer. Det finns hjälp och stöd för dig att få av myndigheter som arbetar inom området. Du bär *aldrig* ansvaret för det våld som utövas utan ansvaret ligger *alltid* hos förövaren som gör valet att vidta våld.

Källförteckning

Bengtsson-Tops, A., Saveman, B-I. & Tops, D. (2009). Staff experience and understanding of working with abused women suffering from mental illness. *Health and Social Care in the Community*, 17(5), 459-465.

Brottsförebyggande rådet (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer: våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet* (Rapport 2009:12). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180002016/1371914720735/2009_12_vald_kvinnor_man_nara_relationer.pdf

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3:e uppl.) Stockholm: Liber.

Cooley, C, H. (2012). *Human Nature and The Social Order*. Miami: HardPress Publishing.

McGrath, C,; Palmgren, P, J. & Liljedahl, M. (2019). Twelve tips for conducting qualitative research interviews. *Medical Teacher*, 41(9), 1002-1006.

Davis, Ruth E. (2002). Leave-Taking Experiences in the Lives of Abused Women. *Clinical Nursing Research*, 11(3), 285-305.

Enander, V. (2010). Jekyll and Hyde or “Who is this Guy?”—Battered women's interpretations of their abusive partners as a mirror of opposite discourses. *Women's Studies International Forum*, 33(2), 81-90.

Grände, J., Lundberg, L., Eriksson, M. (2014). *I arbete med våldsutsatta kvinnor* (4:e uppl.). Stockholm: Gothia Fortbildning AB.

Heimer, G., Björck, A., & Kunosson, C. (2016). *Våldsutsatta kvinnor. -Samhällets ansvar*. Lund: Studentlitteratur AB.

Helfrich, C. A., Fujiura, G. T., & Rutkowski-Kmitta, V. (2008). Mental Health Disorders and Functioning of Women in Domestic Violence Shelters. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(4), 437–453.

Hydén, M. (2005). 'I Must Have Been an Idiot to Let it Go On': Agency and Positioning in Battered Women's Narratives of Leaving. *Sage Journals*, 15(2), 170-188.

Hägglom, A., M.E. & Möller, A. R. (2009). Fighting for survival and escape from violence: Interviews with battered women. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 2(3), 169-178.

Johansson, T. & Lalander, P. (2013). *Vardagslivets socialpsykologi*. (2:a uppl.) Stockholm: Liber.

Kandeger, A. & Naziroğlu, A. (2020). The mediating effects of self-perception and somatoform dissociation in the relationship between domestic violence and suicidal ideation. *Archives of Women's Mental Health*, 24, 251-257.

Lindgren, M., Pettersson, K-Å. & Hägglund, B. (2001). *Brottsoffer - Från teori till praktik*. (1 uppl.). Stockholm: Jure Förlag.

Lindgren, M. & Renck, B. (2009) Intimate partner violence and the leaving process: Interviews with abused women. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 3(2), 113-124.

Lindgren, M. & Renck, B. (2008) 'It is still so deep-seated, the fear': psychological stress reactions as consequences of intimate partner violence. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 15(3), 219-228.

Matheson, F., Daoud, N., Hamilton-Wright, S., Borenstein, H., Pedersen, C. & O'Campo, P. (2015). Where Did She Go? The Transformation of Self-Esteem, Self-Identity, and Mental Well-Being among Women Who Have Experienced Intimate Partner Violence. *Women's health issues*, 25(5), 561-569.

Nationellt centrum för kvinnofrid (2022). Vad säger lagen?: *Brottsbalk (1962:700)*.
<https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vad-sager-lagen/>

Saldana, J. (2016) *The coding manual for qualitative researchers*. (3 uppl.). London: SAGE publications.

Socialstyrelsen (2021). Stöd i arbetet: *Våld i nära relationer*.
<https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/>

Sveriges Kommuner & Regioner (2021). *Vad är våld i nära relationer?*
<https://skr.se/skr/arbetsgivarekollektivavtal/arbetsmiljo/valdinararelationstodfordigsomchef/valdinararelationer.35439.html>

Tajfel, H. (1974). Social identity and intergroup behavior. *Social Science Information*, 13(2), 65-93.

Vaismoradi, M., Turunen, H., & Bondas, T. (2013) Vaismoradi, M., Turunen, H., & Bondas, T. (2013). Content analysis and thematic analysis: Implications for conducting a qualitative descriptive study. *Nursing and Health Sciences*, 15(3) 398-405.

Bilagor

Bilaga 1. - Intervjuguide

Bakgrundsfrågor:

1. Hur länge har du arbetat som kurator på det skyddade boendet?
2. Har du tidigare arbetat i andra områden inom våld i nära relationer?
3. Har du utbildning som berör arbete med våld i nära relationer? I sådana fall vilken?
4. Vad var det som fick dig att vilja arbeta med våld i nära relationer?

Tema 1. Kvinnans självbild och utvecklingsprocess

Underfråga 1. Hur har du upplevt att kvinnorna har sett på sig själv när de anlät till boendet?

Underfråga 2. Hur har du upplevt att kvinnorna har sett på sin situation?

Underfråga 3. Har du kunnat se någon förändring i deras syn på sig själva efter en tid på boendet?

Underfråga 4. Identifierar sig kvinnorna med det våld de utsatts för? Hur?

Underfråga 5. Är det vanligt att se en stor förändring hos kvinnornas syn på sig själv efter att de lämnat boendet? I sådana fall på vilket sätt?

Underfråga 6. Identifierar kvinnorna sig som brottsoffer? På vilket sätt har du kunnat se att kvinnorna identifierar sig med en brottsofferbild?

Tema 2. Kvinnans förhållningssätt till den destruktiva relationen

Underfråga 1. Vilka tror du är de vanligaste anledningarna till att kvinnorna stannar i sin destruktiva relation?

Underfråga 2. Vilka tror du är de vanligaste anledningarna till att kvinnorna går tillbaka till sin destruktiva relation?

Underfråga 3. På vilket sätt tror du att kvinnornas självbild påverkar deras beslut att stanna i relationen eller gå tillbaka?

Underfråga 4. Vad krävs av kvinnorna själva för att uppnå en förbättrad självbild och självkänsla?

Tema 3. Våldets effekter

Underfråga 1. Vilka är de mest förekommande effekterna som våld i nära relationer medför på kvinnornas psykiska hälsa?

Underfråga 2. Hur har kvinnorna blivit påverkade av att vara utsatt för våld?

Underfråga 3. I våld i nära relationer finns det en så kallad "normaliseringsprocess" hur skulle du säga att kvinnornas självbild påverkas under denna?

Är det något du själv vill tillägga som du tycker är viktigt att nämna?

Bilaga 2. - Missivbrev

Hej!

Vi är två studenter som studerar på socialpsykologiska programmet på Skövdes högskola. Vi ska nu genomföra en studie som fokuserar på att undersöka självbilden hos kvinnor som blivit utsatta för våld i nära relationer. Respondenter vars bakgrund består av erfarenheter som kuratorer inom våld i nära relationer eftersöks därmed nu.

I denna undersökning kommer vi att intervjua 10 kuratorer som jobbar på skyddade boenden. Syftet med studien är att undersöka hur du/andra kuratorer på skyddade boenden upplever de våldsutsatta kvinnornas utvecklingsprocess, i fråga om deras självkänsla och självbild under deras tid på det skyddade boendet.

Vi kommer att genomföra intervjuerna på en plats och vid en tidpunkt som vi kommer överens om tillsammans med dig. Intervjun kommer att bestå av att vi ställer frågor som berör vårt tidigare beskrivna forskningssyfte och kommer att ta ca 30–40 minuter. Vi kommer i forskningssyfte använda oss av en röstinspelare samt föra anteckningar under intervjuens gång. Materialet från röstinspelningen kommer att raderas efter att undersökning har genomförts. Detta material kommer inte delas med någon obehörig samt endast användas i forskningssyfte.

Målet med denna studie är att nå ut till studenter, forskare eller personal som arbetar på skyddat boende eller med våld i nära relationer, för att skapa en ökad kunskap och förståelse kring hur kvinnornas självbild påverkas av våld samt ge ett svar på den ofta ställda frågan: "Varför går hon inte?".

För dig som vill medverka i vår studie gäller följande:

- Du kommer att börja med att delge ditt samtycke muntligt innan intervjun påbörjas.
- Ditt deltagande i denna studie är helt frivilligt, detta gäller även under intervjuens gång. Du kan när som helst besluta dig för att avbryta intervjun eller välja att inte besvara särskilda frågor.
- Du som medverkar i vår studie kommer att vara helt anonym under hela processen, från intervju till analys och resultat i den färdiga uppsatsen, detta innebär att inga personuppgifter som namn, ålder eller ort kommer att vara framkomma i denna undersökning.
- Det insamlade datamaterialet kommer endast att användas i undersöknings syfte och inte delas med någon obehörig.

Vid frågor gällande ditt deltagande eller vid frågor gällande studien går det att kontakta handledaren för arbetet via mail: sara.andersson@his.se